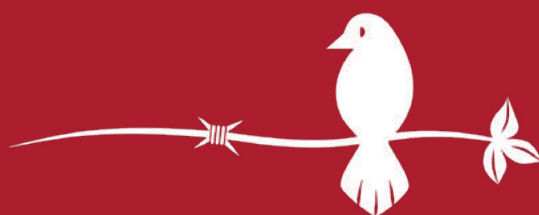

ΠΩΣ ΝΑ ΧΤΙΣΕΤΕ ΕΝΑ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΑΣΤΡΙΑΣ ΣΤΗ ΛΕΣΒΟ

community peacemaker teams
AEGEAN MIGRANT SOLIDARITY

ΠΩΣ ΝΑ ΧΤΙΣΕΤΕ ΕΝΑ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΑΣΤΡΙΑΣ ΣΤΗ ΛΕΣΒΟ

Γαληνός Σπύρος, Καρβούνη Χριστίνα

Για ερωτήσεις των μέσων ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένων συνεντεύξεων, παρακαλούμε στείλτε email στο: lesvos@cpt.org

Εκδόθηκε από Community Peacemaker Teams – Aegean Migrant Solidarity
Λέσβος, Ελλάδα 2025

Η Community Peacemaker Teams δημιουργεί σχέσεις για τον μετασχηματισμό της βίας και κάθε μορφής καταπίεσης.

Η CPT συγκροτεί ομάδες έπειτα από πρόσκληση τοπικών κοινοτήτων ακτιβιστών που βρίσκονται αντιμέτωπες με διάφορου είδους συγκρούσεις. Οι ομάδες αυτές υποστηρίζουν και ενισχύουν τις φωνές των τοπικών ακτιβιστών που ρισκάρουν την ζωή τους συμμετέχοντας σε μη βίαιες δράσεις για την αντιμετώπιση συστημάτων βίας και καταπίεσης.

Η CPT θεωρεί ότι η βία προέρχεται από τις συστημικές δομές καταπίεσης. Δεσμευόμαστε για την ανατροπή κάθε μορφής καταπίεσης, ξεκινώντας από τις ίδιες μας τις ζωές και τις πρακτικές που εφαρμόζει η οργάνωση μας.

Η CPT κινητοποιεί πνευματικές κοινότητες και ατομικότητες για μια οργανωμένη μη βίαιη εναλλακτική λύση στον πόλεμο.

Οι πρώτες καταβολές της CPT μεταξύ των Μεννονιτών, της Εκκλησίας της Αδελφότητας και των Κουάκερων έχουν εξαπλωθεί σε ένα ευρύ πολυθρησκευτικό δίκτυο που υποστηρίζει την αλληλεγγύη, με έναν πνευματικό προσανατολισμό, τη δημιουργική δημόσια μαρτυρία, τις μη βίαιες δράσεις και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΧΟΡΗΓΟΙ ΤΗΣ CPT

Church of the Brethren / On Earth Peace
Friends United Meeting
Mennonite Church Canada
Congregation of St. Basil (Basilians)
Deutsche Mennonitische Friedenskomitee
Presbyterian Peace Fellowship

ΗΠΙΑ

P.O. Box 6508, Chicago, IL 60680
+1-773-376-0550
peacemakers@cpt.org

ΚΑΝΑΔΑΣ

103 Bellevue Ave, Toronto, ON M5T 2N8
+1-647-339-0991
canada@cpt.org

Περιεχόμενα

Συντομογραφίες	5
Συνοπτική Περιγραφή	6
Εισαγωγή	10
Η Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή της Βάστριας	11
Από τη ρήξη στην αποδοχή;	15
Οι τοπικές αρχές	15
Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	15
Ο Δήμος Μυτιλήνης	16
Ο Δήμος Δυτικής Λέσβου	17
Οι Κοινότητες	17
Αντιδράσεις του τοπικού πληθυσμού	18
Η αυστηροποίηση των πολιτικών των Ελληνικών αρχών	18
Ο εμπρησμός τη Μόριας και το κέντρο κράτησης Μαυροβουνίου	19
Η πανδημία COVID-19 και οι περιορισμοί	19
Ο φόβος των διώξεων για τα γεγονότα στην “Καράβα”	19
Οι εργαζόμενοι/ες του κέντρου κράτησης και των σχετιζόμενων υπηρεσιών	20
Το κίνημα αλληλεγγύης	20
Οι δικαστικές μάχες	22
Ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων	25
Το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια	26
Το δικαίωμα στη ζωή	27
Το δικαίωμα στη μόρφωση	29
Παραβιάσεις της προστασίας της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων	31
Πρόσβαση της κοινωνίας των πολιτών	33
Κίνδυνος πυρκαγιάς	35
Προτεινόμενα μέτρα πυροπροστασίας	37
Περιβαλλοντικές προκλήσεις	39
Υπηρεσίες κοινής ωφέλειας	42
Ύδρευση και πυρόσβεση	42
Απόβλητα	43
Υγρά απόβλητα	43
Στερεά απόβλητα	43
Αέρια απόβλητα	44
Ηλεκτροδότηση	44
Αρχαιολογικά ευρήματα	45
Οι οικονομικές παράμετροι της δομής της Βάστριας	46
Συμπεράσματα	51

Συντομογραφίες

ΑΕΠΟ – Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων

Δ.Ε. – Δημοτική Ενότητα

ΔΥΕΠ – Δομή Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων

ΚΕΔ – Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή

ΚΥΑ – Κοινή Υπουργική Απόφαση

ΜΚΟ – Μη Κυβερνητική Οργάνωση

ΜΠΕ – Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

ΝΔ – Νέα Δημοκρατία

ΠΠΔ – Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις

ΠΡΟ.ΚΕ.ΚΑ – Προαναχωρησιακό Κέντρο Κράτησης

ΣτΕ – Συμβούλιο της Επικρατείας

ΥΜΑ – Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

ΧΥΤΑ – Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων

Συνοπτική Περιγραφή

Πως να χτίσετε ένα κέντρο κράτησης. Η περίπτωση της Βάστριας

Η Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή (ΚΕΔ) στη Βάστρια της Λέσβου σηματοδοτεί μια στρατηγική στροφή στην ελληνική και ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική. Σε αντίθεση με τα παλαιότερα, υπερπλήρη και χαοτικά κέντρα κράτησης όπως αυτό στη Μόρια, οι αρχές πλέον προτιμούν απομονωμένες, περικλειστές εγκαταστάσεις με αυστηρή επιτήρηση. Η Βάστρια, σχεδιασμένη στην καρδιά ενός πευκοδάσους 30 χλμ. μακριά από τη Μυτιλήνη, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του νέου μοντέλου, συνδυάζοντας τη βιομετρική παρακολούθηση, με το γεωγραφικό περιορισμό και την εξαιρετικά περιορισμένη πρόσβαση.

Παρά τις μαζικές τοπικές αντιδράσεις, ιδιαίτερα μετά τις διαδηλώσεις στην “Καράβα” το 2020, η κατασκευή προχώρησε μέσω ενός μωσαϊκού νομοθετικών τροποποιήσεων και συνεχόμενων αναθεωρήσεων περιβαλλοντικών αδειών.

Η δομή της Βάστριας καλύπτει έκταση περίπου 240.000 τ.μ., με συνολική δομημένη επιφάνεια άνω των 41.000 τ.μ. Περιλαμβάνει δομή υποδοχής και ταυτοποίησης, προ-αναχωρησιακό κέντρο, ειδικές ζώνες για ευάλωτες ομάδες, διοικητικά γραφεία, αθλητικές εγκαταστάσεις και χώρους καραντίνας. Η χωροθέτηση της μακριά από την πόλη της Μυτιλήνης, δίπλα στον χώρο υγειονομικής ταφής απορριμμάτων του νησιού και εντός εύφλεκτης δασικής περιοχής θεωρείται σκόπιμη — με στόχο την απομόνωση των μεταναστών από τη δημόσια σφαίρα και τον περιορισμό της παρέμβασης της κοινωνίας των πολιτών ή άλλων κομματιών της τοπικής κοινωνίας.

Το έργο αντιμετώπισε επανειλημμένες νομικές προσφυγές λόγω διαδικαστικών παραβάσεων και περιβαλλοντικών ανησυχιών. Η πιο σημαντική απόφαση προήλθε από την Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία ακύρωσε τις εκδοθείσες άδειες, λόγω έλλειψης Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ). Κάτι που η νομοθεσία προέβλεπε για εγκαταστάσεις τέτοιας κλίμακας. Το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου προσπάθησε να παρακάμψει την απόφαση, καταθέτοντας εκ των υστέρων ΜΠΕ και μειώνοντας προσωρινά την προβλεπόμενη χωρητικότητα σε 2.952 άτομα, πριν την επαναφέρει στις 5.001—πιθανώς για να εξασφαλιστεί η συνέχιση της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης.

Παρά τους ελιγμούς, οι δικαστικές αρχές έκριναν πως ακόμα και μια μικρότερη μονάδα παραβιάζει τα περιβαλλοντικά πρότυπα, ενώ χαρακτήρισαν παράνομη την προβλεπόμενη αποψίλωση 35.000 πεύκων για τον δρόμο πρόσβασης. Παράλληλα, τοπικές αρχές —όπως η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και οι Δήμοι Μυτιλήνης και Δυτικής Λέσβου— υπέβαλαν προσφυγές και αντιρρήσεις καταγγέλλοντας τόσο τους ουσιαστικούς κινδύνους όσο και την έλλειψη δημοκρατικής διαβούλευσης.

Ωστόσο, το Υπουργείο ακολούθησε μία στρατηγική υπεκφυγών, μίνιμουμ προσαρμογών και καθυστερήσεων με σκοπό τη συνέχιση των εργασιών και τη σταδιακή φθορά των αντιδράσεων. Με κάθε δικαστική προσφυγή που αμφισβητούσε τη νομιμότητα του έργου, εκδίδονταν νέες αποφάσεις, που τροποποιούσαν τις τεχνικές περιγραφές του ώστε να παρακαμφθούν τα όποια

νομικά εμπόδια. Το μοτίβο αυτό αποκαλύπτει μια ευρύτερη πολιτική στρατηγική: τη διάβρωση των θεσμικών ελέγχων μέσω τεχνικών ταχυδακτυλουργιών, με την παράλληλη διατήρηση του έργου. Το γεγονός αυτό δεν αντανakλά απλώς μια γραφειοκρατική εμμονή, αλλά τη βούληση να νομιμοποιηθεί ένα καθεστώς νομικής εξαίρεσης, στο όνομα του ελέγχου της μετανάστευσης. Οι τοπικές αντιδράσεις στο έργο της Κλειστής Ελεγχόμενης Δομής στη Βάστρια χαρακτηρίζονται από μεταβαλλόμενες συμμαχίες, πιέσεις και μία στρατηγική σιωπή. Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, υπό τον περιφερειάρχη Κώστα Μουτζούρη, αρχικά ηγήθηκε των βασικών αντιδράσεων, ιδιαίτερα μετά τις συγκρούσεις στην “Καράβα” τον Φεβρουάριο του 2020 που ανέστειλαν προσωρινά το έργο. Η στάση του, που πλαισιώθηκε με όρους εθνικής κυριαρχίας και περιορισμού της κρατικής αυθαιρεσίας, επιβραβεύτηκε εκλογικά. Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου, η περιφέρεια υιοθέτησε πιο ήπια στάση, περιοριζόμενη σε νομικές προσφυγές χωρίς συνεχή δημόσια αντιπαράθεση.

Ο Δήμος Μυτιλήνης παρουσίασε πιο έντονη μεταστροφή. Υπό τη δημαρχία του Στρατή Κύτελη, ο οποίος ήταν ευθυγραμμισμένος με την κεντρική κυβέρνηση, ο δήμος στήριξε ενεργά την κατασκευή του νέου ΚΥΤ, υποστηρίζοντας ότι η απομακρυσμένη του τοποθεσία θα προστάτευε την πόλη από περαιτέρω επιβάρυνση. Αυτή η αφήγηση υποστηρίχθηκε και με το κλείσιμο όλων των εναλλακτικών δομών, όπως το δημοτικό ΚΥΤ στο Καρά Τεπέ. Μόνο μετά τις δημοτικές εκλογές του 2023, και υπό το νέο δήμαρχο Παναγιώτη Χριστόφα, ο Δήμος Μυτιλήνης ανακάλεσε επίσημα τη στήριξή του και ξεκίνησε νέες νομικές ενέργειες.

Αντίθετα, ο Δήμος Δυτικής Λέσβου διατήρησε σταθερά αρνητική στάση απέναντι στο έργο. Ωστόσο, η περιορισμένη δικαιοδοσία του μόνο επί του δρόμου πρόσβασης στο ΚΥΤ μείωσε τη δυνατότητα ουσιαστικής παρέμβασης.

Σε επίπεδο κοινωνίας των πολιτών, η εικόνα είναι αυτή της σταδιακής φθοράς. Το κάποτε δυναμικό κίνημα αλληλεγγύης που αναδύθηκε όσο λειτουργούσε το καμπ της Μόριας αποδυναμώθηκε μέσω κρατικών πιέσεων, ποινικών διώξεων, διοικητικών εμποδίων και επιθέσεων από τοπικές αντιδραστικές ομάδες. Παράλληλα η υποχρεωτική εγγραφή ΜΚΟ σε ειδικό μητρώο, σε συνδυασμό με αδιαφανείς διαδικασίες έγκρισης για πρόσβαση στις δομές, περιόρισε την παρουσία και τον κοινωνικό έλεγχο, σε λίγους κρατικά εγκεκριμένους φορείς.

Η πανδημία COVID-19 χρησιμοποιήθηκε ως κάλυψη για περαιτέρω αποδιοργάνωση, ενώ οι απειλές διώξης διαδηλωτών – αρκετοί από τους οποίους αντιμετωπίζουν ακόμη διώξεις – δημιούργησαν κλίμα φόβου. Πολλές διεθνείς οργανώσεις αποσύρθηκαν πλήρως. Το κενό αυτό μεταφράζεται σε μία συνθήκη παθητικής αποδοχής της προτεινόμενης δομής. Ο πληθυσμός, εξαντλημένος από χρόνια αστάθειας, παρουσιάζεται πλέον ως «σύμφωνος» με το έργο. Στην πραγματικότητα, έχει επικρατήσει μια μορφή ελεγχόμενης συγκατάθεσης: η όποια αντίδραση καθίσταται ανέφικτη μέσα από νομικούς, γεωγραφικούς και οικονομικούς περιορισμούς. Η χρήση ευρωπαϊκών κονδυλίων, η ανάθεση τοπικών εργολαβιών και τα στοχευμένα φορολογικά κίνητρα έχουν δημιουργήσει ένα πλέγμα εξάρτησης που απομονώνει τις αντιδράσεις και μετατρέπει τη συλλογική διαφωνία σε αποσπασματική δυσaráεσκεια.

Η περιοχή εγκατάστασης της ΚΕΔ βρίσκεται σε ένα από τις πιο εύφλεκτα οικοσυστήματα της Ανατολικής Μεσογείου. Στο δάσος της Βαστριάς, που αποτελείται κυρίως από πεύκα (Pinus

brutia), δεν έχει υπάρξει διαχειριστικό σχέδιο και δράσεις για χρόνια. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Πληροφοριακό Σύστημα Δασικών Πυρκαγιών (EFFIS) και εκθέσεις ειδικών εμπειρογνομόνων, η απειλή μεγαπυρκαγιάς είναι ήδη υψηλή, και αναμένεται να φτάσει στο μέγιστο επίπεδο με την έναρξη λειτουργίας της εγκατάστασης.

Το εγκεκριμένο σχέδιο πυροπροστασίας περιλαμβάνει εσωτερικά αντιπυρικά μέτρα, πυροσβεστική μονάδα, αντιπυρικές ζώνες, υδατοδεξαμενές και «έξυπνα» συστήματα ανίχνευσης με κάμερες τεχνητής νοημοσύνης. Ωστόσο, οι επικριτές του επισημαίνουν την απουσία δεύτερης οδού διαφυγής, την αναποτελεσματικότητα των αντιπυρικών ζωνών υπό ισχυρούς ανέμους, καθώς και το γεγονός ότι κρίσιμες υποδομές (π.χ. το σύστημα ανίχνευσης πυρκαγιάς) δεν έχουν ολοκληρωθεί. Η απαιτούμενη οδός διαφυγής, η οποία επιβλήθηκε με περιβαλλοντική απόφαση του 2024, δεν έχει καν χωροθετηθεί, επιτείνοντας τον κίνδυνο σε περίπτωση λειτουργίας. Αυτές οι ελλείψεις παραβιάζουν όχι μόνο το ενωσιακό και εθνικό περιβαλλοντικό δίκαιο αλλά και τη θεμελιώδη αρχή της πρόληψης. Σε περίπτωση μεγαπυρκαγιάς, οι συνέπειες θα μπορούσαν να είναι καταστροφικές—όχι μόνο για το περιβάλλον, αλλά και για ανθρώπινες ζωές. Νομικοί υποστηρίζουν ότι αν οι αρχές προχωρήσουν γνωρίζοντας αυτούς τους κινδύνους, ενδέχεται να προκύψει ποινική ευθύνη σε περίπτωση θυμάτων.

Αν ολοκληρωθεί και τεθεί σε λειτουργία, η ΚΕΔ Βάστριας, θεσμοθετεί ένα καθεστώς *de facto* κράτησης υπό το προσωπείο της «ελεγχόμενης υποδοχής». Αν και δεν χαρακτηρίζεται επίσημα ως φυλακή, η δομή έχει σχεδιαστεί για να επιβάλλει αυστηρούς περιορισμούς στην ελευθερία μετακίνησης—μέσω περιμετρικής περίφραξης, απαγόρευσης κυκλοφορίας, υποχρεωτικής νυχτερινής παρουσίας και εσωτερικών συστημάτων παρακολούθησης. Οι περιορισμοί αυτοί, σε συνδυασμό με τους κανονισμούς γεωγραφικού περιορισμού που απαγορεύουν στους διαμένοντες να εγκαταλείψουν το νησί, δημιουργούν μια νομική γκρίζα ζώνη στην οποία η ελευθερία στερείται χωρίς τυπική νομική διαδικασία. Αν και ο νόμος προβλέπει διοικητική κράτηση έως 25 ημέρες, στην πράξη οι περιορισμοί διαρκούν πολύ περισσότερο—ιδίως για απορριφθέντες αιτούντες άσυλο, που μπορεί να κρατούνται έως και 18 μήνες σε προ-αναχωρησιακά κέντρα. Οι υποδομές επιτήρησης ενισχύουν περαιτέρω αυτή την αρχιτεκτονική ελέγχου. Το ΚΥΤ Βάστριας αναμένεται να ενσωματώσει δύο συστήματα ενισχυμένα με τεχνητή νοημοσύνη—τα Κένταυρος και Υπερίων—τα οποία συνδυάζουν βιομετρική αναγνώριση, CCTV, επιτήρηση με drone και ανάλυση συμπεριφοράς. Το 2024, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα επέβαλε σημαντικό πρόστιμο στο Υπουργείο Μετανάστευσης για σοβαρές παραβιάσεις του GDPR, λόγω ανεπαρκών αξιολογήσεων κινδύνου και ελλিপών εγγυήσεων στη χρήση των παραπάνω συστημάτων. Παράλληλα, σε άλλες νησιωτικές δομές—ιδίως σε Σάμο και Λέσβο—υπάρχουν καταγγελίες για συστηματική κατάσχεση τηλεφώνων διαμενόντων, περιορίζοντας την πρόσβαση σε νομική βοήθεια, επικοινωνία και εξωτερικό έλεγχο. Σ' αυτό το πλαίσιο, η απομόνωση δεν είναι παράπλευρη συνέπεια: είναι ο σκοπός. Η Βάστρια δεν είναι απλώς τόπος κράτησης—είναι σχεδιασμένη ώστε να αποκλείει τους διαμένοντες σε αυτή από τη δημόσια σφαίρα και από την προστασία των δικαιωμάτων τους.

Βασικές υποδομές παραμένουν ημιτελείς. Η παροχή νερού δεν προβλέπεται ακόμα, και η δομή θα χρειαστεί καθημερινή τροφοδοσία με υδροφόρα βυτία. Ταυτόχρονα η απόρριψη λυμάτων μπορεί να επηρεάσει προστατευόμενα ρέματα της περιοχής, ενώ οι εκτιμήσεις για τα στερεά απόβλητα φαίνονται ασυνήθιστα χαμηλές.

Το οικονομικό αποτύπωμα της ΚΕΔ Βάστριας είναι τεράστιο για το νησί, αποτελώντας τη δεύτερη μεγαλύτερη δημόσια ή ιδιωτική δαπάνη για δεκαετίες. Με πάνω από 80 εκατομμύρια ευρώ (κυρίως από ευρωπαϊκά κονδύλια), το έργο έχει δημιουργήσει εργολαβίες, μισθώσεις γης και μακροπρόθεσμες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών. Αυτή η οικονομική ένεση, ταυτόχρονα με σειρά φορολογικών μέτρων και διευκολύνσεων, έχει καλλιεργήσει σχέσεις εξάρτησης με την τοπική κοινωνία, οι οποίες εν μέρει εξηγούν τη μείωση των αντιδράσεων.

Η Βάστρια δεν είναι απλώς ένα κέντρο κράτησης—είναι η υλική ενσάρκωση μιας ευρωπαϊκής πολιτικής στροφής προς την αορατοποίηση, την τεχνολογικοποίηση του ελέγχου και τον γραφειοκρατικό αποκλεισμό. Αντικαθιστά το χαοτικό προσφυγικό τοπίο με τον ολοκληρωτικό έλεγχο—με τεράστιο όμως ανθρώπινο, περιβαλλοντικό και δημοκρατικό κόστος. Μέχρι τα μέσα του 2025, το έργο είναι σχεδόν ολοκληρωμένο, όμως η ενεργοποίησή του εκκρεμεί λόγω έλλειψης βασικών υποδομών: ηλεκτροδότησης, περίφραξης και—κυρίως—οδού έκτακτης διαφυγής. Με τον υπάρχον σχεδιασμό το κέντρο παραμένει μια πιθανή παγίδα θανάτου—και ένα μνημείο μιας αποτυχημένης μεταναστευτικής πολιτικής βασισμένης στον εγκλεισμό αντί της προστασίας.

Εισαγωγή

Η χωροθέτηση και λειτουργία δομών κράτησης ή φιλοξενίας μεταναστ(ρι)ών¹ αποτελεί ένα πολύ ευαίσθητο ζήτημα στην ελληνική επικράτεια. Η σύγκρουση των οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων με τα διαδεδομένα ρατσιστικά στερεότυπα, έχει επιφέρει συχνές συγκρούσεις μεταξύ της πολιτικής ηγεσίας και των τοπικών κοινοτήτων. Η Λέσβος, παρά τη μακρά παράδοση που φέρει ως σημείο εισόδου και ελέγχου των μεταναστευτικών ροών, δεν αποτελεί κάποια εξαίρεση. Σε όλα τα προηγούμενα χρόνια λειτουργίας δομών στο νησί της Λέσβου, μπορούν να εντοπιστούν αντιδράσεις από διαφορετικές πλευρές. Θεωρείται μάλιστα, ως ένα πεδίο σύγκρουσης και διάρρηξης της κοινωνικής συνοχής τόσο μεταξύ των κατοίκων του νησιού, όσο και ρήξης με τις ελληνικές αρχές. Το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα της παραπάνω συνθήκης, ήταν οι συγκρούσεις το Μάρτιο του 2020, όταν το νησί τέθηκε σε “κατάσταση συναγερμού” λόγω της έλευσης χωματοεργατικών μηχανημάτων για την έναρξη κατασκευής νέας δομής στη θέση “Καράβα”. Οι αντιδράσεις ήταν τόσο εκτεταμένες, που η ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε την αποστολή ισχυρών αστυνομικών δυνάμεων με σκοπό την επιβολή έναρξης των εργασιών. Η κίνηση αυτή είχε ως αποτέλεσμα πανησιώτικό ξεσηκωμό και πρωτόγνωρες συγκρούσεις με τις αστυνομικές δυνάμεις, αναγκάζοντας την κυβέρνηση σε αναδίπλωση και αναστολή του έργου, τουλάχιστον για ένα μικρό χρονικό διάστημα.

Η απόφαση για την κατασκευή μιας ακόμα δομής στη Λέσβο δεν είναι απλώς μια αντίδραση στην κατάρρευση του μοντέλου της “Μόριας” - που επιδεινώθηκε από τον υπερπληθυσμό, το lockdown λόγω COVID-19 και τη φωτιά του 2020 - αλλά μια στρατηγική στροφή των ελληνικών αρχών. Σηματοδοτεί δηλαδή τη σαφή ρήξη με το προηγούμενο μοντέλο των hotspots, αντικαθιστώντας το με κλειστές, απομακρυσμένες και αυστηρά ελεγχόμενες δομές όπως η προτεινόμενη στη Βάστρια. Η απόφαση αυτή είναι βαθιά πολιτική: ένα μήνυμα κρατικής εξουσίας, μια πειθαρχική στροφή στη διαχείριση της μετανάστευσης και μια προσπάθεια επαναφοράς του ελέγχου στα νησιά μετά από χρόνια χάους, παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τοπικών αναταραχών.

¹ Η χρήση των όρων μετανάστες/μετανάστ(ρι)ες καθώς και εργαζόμενοι/ες είναι τυχαία και σκοπό έχει να συμπεριλαμβάνει και τα δύο γένη όπου αυτό είναι εφικτό, χωρίς να δυσχεραίνει την ανάγνωση.

Η Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή της Βάστριας

Παρά τις όποιες αντιδράσεις, η απόφαση για την κατασκευή δομών στα νησιά ήταν ειλημμένη. Τον Μάιο του 2021, ένα χρόνο μετά την περίοδο των συγκρούσεων με τους κατοίκους της Λέσβου, τα υπουργεία “Περιβάλλοντος & Ενέργειας”, “Εσωτερικών” και “Μετανάστευσης & Ασύλου”, επανήλθαν με νέα απόφαση. Σε αυτή προβλέπεται η κατασκευή και λειτουργία της νέας δομής Λέσβου, στη θέση “Βάστρια” (Πλάτη), λίγα μόλις χιλιόμετρα μακριά, από την προηγούμενη προτεινόμενη τοποθεσία στην “Καράβα”.²

Χάρτης Τοποθεσίας ΚΕΔ Βάστριας και Υπαρχουσών Δομών

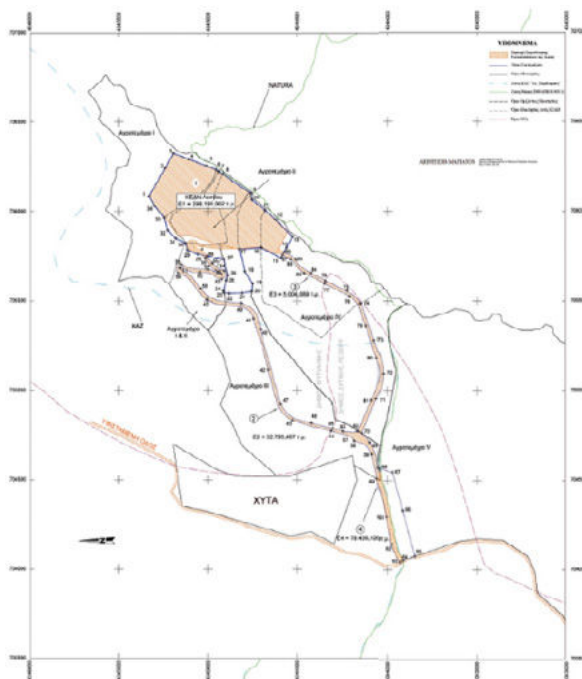
Η συγκεκριμένη τοποθεσία, βρίσκεται στο βορειοανατολικό μέρος του νησιού, και περί των 30 χιλιομέτρων και 45 λεπτών οδήγησης από την πόλη της Μυτιλήνης. Οι κοντινότεροι οικισμοί είναι αυτοί των Νέων Κυδωνιών 4,5 χλμ νοτιοανατολικά, και της Αγ.Παρασκευής στα 10 χλμ βορειοδυτικά. Ωστόσο, κανένας από τους δύο οικισμούς δε διαθέτει απευθείας οδική πρόσβαση στη Βάστρια. Στα 500 μέτρα δυτικά του προβλεπόμενου χώρου βρίσκεται ο Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων του νησιού, επιβαρύνοντας τη γύρω περιοχή. Η επιλογή της θέσης, σύμφωνα με δημοσιεύματα του τοπικού τύπου, φαίνεται να έχει γίνει από τον βουλευτή Λέσβου με το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας Χαράλαμпу Αθανασίου, και τον τότε δήμαρχο Μυτιλήνης Στρατή Κύτλη, υποστηριζόμενο από το ίδιο κόμμα. Την έγκρισή της για την τοποθεσία έδωσε

² Κοινή Υπουργική Απόφαση Υπ.αρ. 11359/2021, ΦΕΚ Δ' 265/18-05-2021, Χορήγηση άδειας χωροθέτησης και κατασκευής για το έργο: “Κατασκευή Περιφερειακών Υπηρεσιών, Δομών και Διακριτών χώρων του άρθρου 8 του ν. 4375/2016 στη Νήσο Λέσβο”, στη θέση “Βάστρια” (Πλάτη), Δ.Ε. Λουτροπόλεως Θερμής Δήμου Μυτιλήνης και Δ.Ε. Αγ. Παρασκευής, Δήμου Δυτικής Λέσβου, της Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

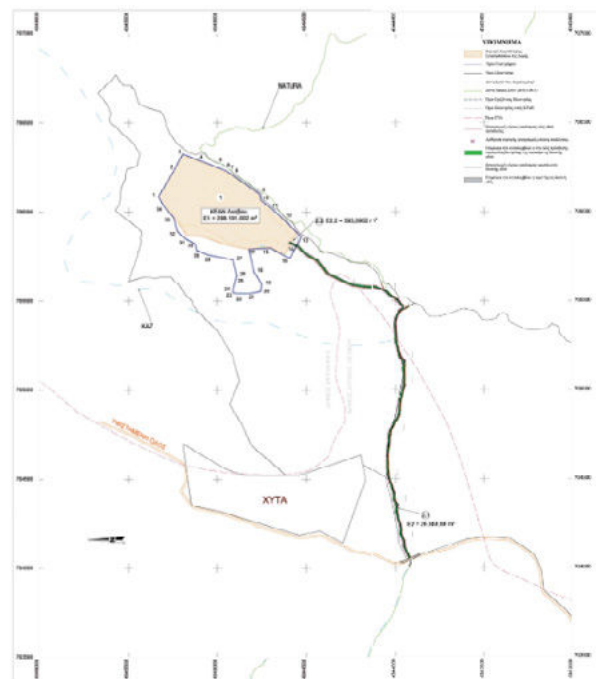
και η αναπληρώτρια Διευθύντρια της Γενικής Διεύθυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Μεταναστευτικό Beate Gminder μετά από την επίσκεψή της στο νησί της Λέσβου τον Οκτώβριο του 2020.

Οι εγκαταστάσεις της δομής βρίσκονται εντός των ορίων της Διοικητικής Ενότητας (Δ.Ε.) Λουτροπόλεως Θερμής του Δήμου Μυτιλήνης αλλά μέρος των δρόμων προσέγγισης διαπερνάει περιοχές της Δ.Ε. Αγ. Παρασκευής του Δήμου Δυτικής Λέσβου. Και οι δύο δήμοι αποτελούν μέρος της Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου, της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Η αρχικά προγραμματισμένη δομή Υποδοχής και Ταυτοποίησης είχε προβλεφθεί να είναι συνολικής χωρητικότητας 5000 ατόμων, χωρισμένη σε: α) γενικός πληθυσμός 1.300 ατόμων, β) ειδικές ομάδες 1.700 ατόμων και γ) δομή προαναχωρησιακού κέντρου κράτησης 2000 ατόμων.

Διάγραμμα Κάλυψης ΚΕΔ Βαστριάς και Συνοδών Έργων
(2021)

Διάγραμμα Κάλυψης ΚΕΔ Βαστριάς και Συνοδών Έργων
(2024)

Συγκριτικός Χάρτης Κάλυψης των Προτεινόμενων Έργων στη Βάστρια

Θα κατασκευαζόταν σε εκτάσεις συνολικού εμβαδού 298.000 μ² για τις εγκαταστάσεις του κέντρου κράτησης και περί των 117.000 μ² για τα συνοδά έργα (δρόμοι προσέγγισης κ.λπ.). Πρόσβαση στη δομή θα υπήρχε από τον υφιστάμενο δρόμο που οδηγεί στο Χώρο Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) Λέσβου και στη συνέχεια μέσω δασικής οδού συνολικού μήκους 2,255 χλμ. Στην πορεία όμως, και σε μία προσπάθεια να παρακαμφθούν τα νομικά εμπόδια που τίθονταν κυρίως λόγω περιβαλλοντικών παραμέτρων, ακολούθησαν συνολικά τέσσερις (!) τροποποιήσεις της άδειας χωροθέτησης και κατασκευής (262745/12.05.2022, 416419/18.07.2022, 364995/05.09.2023 και 248595/01.11.2024). Η σημαντικότερη αλλαγή που επέφεραν οι τροποποιήσεις, προέβλεπε την κατάργηση της δεύτερης οδού προσέγγισης, η οποία διαπερνούσε δασική έκταση υπό το καθεστώς NATURA 2000, μειώνοντας κατά αυτόν τον τρόπο κατά πολύ την έκταση των συνοδών έργων σε περίπου 26.000 μ².

Μετά τις τροποποιήσεις που πραγματοποιήθηκαν στα σχέδια, η δομή θα αναπτυχθεί σε έκταση

240.100 μ² περίπου (εντός περιφράξεων), με τα κτίρια να καταλαμβάνουν 41.250 μ² περίπου (δόμηση), ενώ προβλέπονται και δώδεκα (12) μεταλλικά στέγαστρα των 300 μ² έκαστο, δύο (2) μεταλλικά στέγαστρα των 150 μ², ένα (1) για πυροσβεστικά οχήματα 300 μ², 4 γήπεδα και 4 παιδικές χαρές. Επίσης, προβλέπεται η εγκατάσταση να περιβληθεί από περιμετρική οδό πλάτους 6 μ με ασφαλτοστρωμένο δρόμο με περίφραξη. Η πρόσβαση στη δομή θα γίνεται από τον υφιστάμενο δρόμο προσπέλασης που οδηγεί στο ΧΥΤΑ Λέσβου και στη συνέχεια μέσω δασικής οδούς συνολικού μήκους 2,255 χλμ.

Η δομή, σύμφωνα με την κατατεθειμένη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) θα περιλαμβάνει τις εξής επιμέρους εγκαταστάσεις:

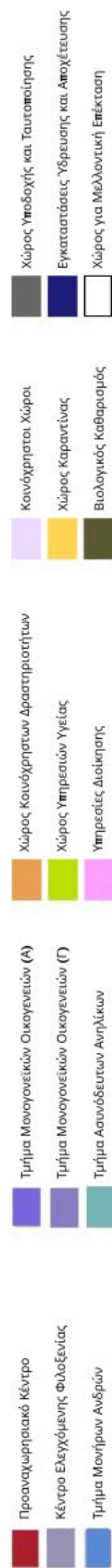
1. Τμήματα Προαναχωρησιακών Κέντρων Κράτησης (8 τομείς των 240 ατόμων)
2. Τμήμα Ασυνόδευτων Ανηλίκων (1 τομέας 196 ατόμων)
3. Τμήμα Μονογονεϊκών Οικογενειών – Ανδρών (1 τομέας 262 ατόμων)
4. Τμήμα Μονογονεϊκών Οικογενειών – Γυναικών (1 τομέας 524 ατόμων)
5. Τμήμα Μονήρων (sic) Ανδρών (1 τομέας 262 ατόμων)
6. Τμήμα Ελεγχόμενης Φιλοξενίας (2 τομείς των 524 και 786 ατόμων αντίστοιχα).
7. Χώρος προσωρινής διαμονής - καραντίνας.
8. Υπηρεσίες Διοίκησης Δομής Φιλοξενίας.
9. Χώρος Κοινόχρηστων Δραστηριοτήτων.
10. Χώρος Η/Μ εγκαταστάσεων - Βιολογικού καθαρισμού
11. Χώρος υποδοχής – αναμονής
12. Χώρος ταυτοποίησης – αναχωρήσεων
13. Χώρος εισόδου – εξόδου εξοδούχων
14. Χώρος αθλοπαιδιών

Υπηρεσίες Διοίκησης Προαναχωρησιακού Κέντρου Κράτησης
Ανησυχία πάντως προκαλεί, ότι στα διαγράμματα κάλυψης των εγκαταστάσεων της δομής, προβλέπονται και χώροι επέκτασής της.

Διάγραμμα Κάλυψης των Εγκαταστάσεων του ΚΕΔ Βάστριας

Διάγραμμα Κάλυψης ΚΕΔ Βάστριας

Από τη ρήξη στην αποδοχή;

Οι τοπικές αρχές

Το έργο μιας νέας δομής για την καταγραφή και τον περιορισμό των μεταναστ(ρι)ών που φτάνουν στο νησί της Λέσβου, αποτέλεσε σημείο εσωτερικής έριδας των τοπικών αρχών και ταυτόχρονα σημείο συνάντησης και συγκρούσεων με την κυβέρνηση και το υπουργείο μετανάστευσης.

Στα χρόνια που εκτυλίσσεται η συζήτηση, έχει αποτελέσει σημαντικό διακύβευμα για τους τοπικούς παράγοντες, και ειδικότερα στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και στο Δήμο Μυτιλήνης, που επηρεάζονται περισσότερο από τις πολιτικές διαχείρισης του μεταναστευτικού που εφαρμόζονται. Η θέση που διατύπωναν οι εκάστοτε υποψήφιοι σε σχέση με αυτό, αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα σημεία προεκλογικών δεσμεύσεων προς τους εκλογείς και κριτήριο για την τελική τους εκλογή ή μη.

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

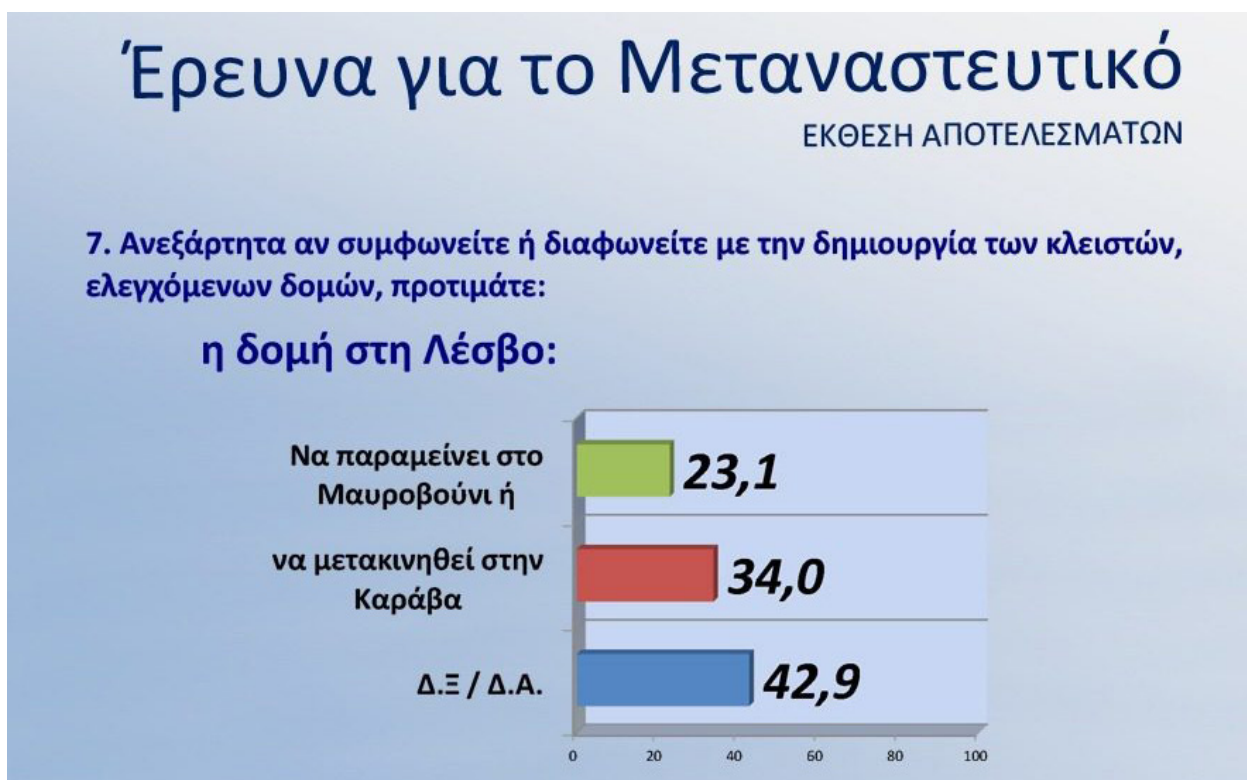
Η Περιφέρεια Β.Αιγαίου, κράτησε εξ αρχής σθεναρή στάση απέναντι στην κατασκευή και λειτουργία της δομής της Βάστριας. Ο επικεφαλής της Κωνσταντίνος Μουτζούρης, είχε έρθει σε ρήξη με το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (ΥΜΑ) για την προοπτική κατασκευής νέων δομών στα νησιά και αυτό φέρεται να αποτέλεσε σημαντικό στοιχείο για την εκλογή του το 2019 καθώς και την επανεκλογή του το 2023 στη θέση του περιφερειάρχη. Βασικό σημείο της ατζέντας της περιφερειακής αρχής, είναι η αποσυμφόρηση των νησιών από μετανάστες υπό το σύνθημα “θέλουμε πίσω τα νησιά μας”, και η ύπαρξη μίας μόνο μικρής δομής για την καταγραφή και ταυτοποίηση των μεταναστών που φτάνουν στα νησιά. Οι θέσεις αυτές συνοδεύονται πάντα και με προτάσεις για α) αποτελεσματικότερη φύλαξη των συνόρων και β) έλεγχο της δραστηριότητας των ΜΚΟ. Τα παραπάνω συνθήματα φαίνεται να συσπειρώνουν το ακροδεξιό ακροατήριο και άλλα αντιδραστικά τμήματα του πληθυσμού του νησιού.

Τα γεγονότα της “Καράβας” (2020) έφεραν παροδικά την περιφερειακή αρχή σε πλήρη ρήξη με την κυβέρνηση. Παράλληλα την ανέδειξαν, σε μεγάλη μερίδα του τοπικού πληθυσμού, ως επικεφαλής στις αντιδράσεις ενάντια στις κυβερνητικές βλέψεις στα νησιά. Η απόφαση για την κατασκευή της νέας δομής στη Βάστρια, συνέχισε να βρίσκει αντίθετη την περιφερειακή αρχή, αλλά με ηπιότερες αντιδράσεις σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Ωστόσο, το Μάρτιο του 2022, ανέλαβε την πρωτοβουλία να προσφύγει δικαστικά εναντίον της κατασκευής της νέας δομής (βλ. ΚΕΦ. Οι Δικαστικές Μάχες). Επιπλέον, σε συνεδρίαση που έλαβε μέρος στις 22 Μαρτίου 2023, γνωμοδότησε αρνητικά στην ΜΠΕ για τη δομή της Βάστριας. Σε επίσκεψη μελών της περιφερειακής αρχής με στελέχη του ΥΜΑ, στις αρχές του 2024, στη δομή της Βάστριας, η περιφερειακή αρχή πρότεινε οι εγκαταστάσεις στην περιοχή της Βάστριας, να χρησιμοποιηθούν για κοινωνικές δομές (π.χ. κατασκήνωσεις παιδιών, καταλύματα για τρίτη ηλικία, προετοιμασία αθλητών).³ Μία πρόταση που πέρα από τα σοβαρά νομικά εμπόδια που θα αντιμετώπιζε, δεν μπορεί να ληφθεί σοβαρά υπόψιν.

3 Στο Νησί. (2024, 16 Ιανουαρίου). *Η Βαστριά να γίνει παιδική κατασκήνωση*. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://www.stonisi.gr/post/68122/h-vastria-na-ginei-paidikh-kataskhnwsh>

Ο Δήμος Μυτιλήνης

Η στάση του Δήμου Μυτιλήνης διαχωρίζεται σε δύο διαφορετικές περιόδους. Από το 2019, και την εκλογή της παράταξης που βρισκόταν προσκείμενη στο κυβερνών κόμμα της Νέας Δημοκρατίας (ΝΔ), με επικεφαλής τον Στρατή Κύτelson, η δημοτική αρχή του δήμου Μυτιλήνης αποτέλεσε το πιο στενό τοπικό σύμμαχο του υπουργείου (ΥΜΑ) για την κατασκευή νέας δομής. Μαζί με άλλους φορείς και παράγοντες προσκείμενους στο κυβερνών κόμμα, ανέλαβαν την προώθηση κατασκευής ενός νέου κέντρου κράτησης, για την αποσυμφόρηση της Μόριας αρχικά, και το κλείσιμο της υπάρχουσας δομής του Μαυροβουνίου στη συνέχεια. Βασικό τους επιχείρημα ήταν η κατασκευή μίας δομής μακριά από τον οικιστικό ιστό της πόλης της Μυτιλήνης. Πέρα από την απομάκρυνση της δομής από την πόλη, προέβαλαν ως αντάλλαγμα και το κλείσιμο οποιοδήποτε άλλου κέντρου και δομής φιλοξενίας μεταναστών, ακόμα και των ευάλωτων ομάδων. Μάλιστα το Νοέμβριο του 2020, η δημοτική αρχή διέταξε την εκκένωση της άτυπης δομής φιλοξενίας στο ΠΙΚΠΑ Λέσβου, ενώ το Μάιο του επόμενου έτους, σε συνεργασία με το ΥΜΑ έκλεισε και τη δημοτική δομή φιλοξενίας μεταναστών στο Καρά Τεπέ του Δήμου Μυτιλήνης. Οι κινήσεις αυτές σκοπό είχαν τη μετατόπιση του τοπικού πληθυσμού, σε σχέση με την κατασκευή νέας δομής. Σε αυτό συνετέλεσαν και φιλικά στις αρχές αυτές μέσα ενημέρωσης, με στοχευμένα ρεπορτάζ και δημοσκοπήσεις που προέβαλαν την τοπική κοινωνία ως πρόθυμη να δεχτεί αυτή τη λύση.⁴ Ως επιστέγασμα των παραπάνω, τον Απρίλιο του 2021, σε συνεδρίαση του Δήμου Μυτιλήνης ψηφίστηκε με οριακή πλειοψηφία, απόφαση υπέρ της κατασκευής νέας δομής.

Διάγραμμα Αποτύπωσης των Αποτελεσμάτων Δημοσκόπησης για την Τελική Τοποθεσία της Νέας Δομής

Η νέα δημοτική αρχή, που εκλέχτηκε τον Οκτώβριο του 2023, με επικεφαλής τον Παναγιώτη Χριστόφα, εναντιώνεται στην κατασκευή της νέας δομής στη Βάστρια, δηλώνοντας δημόσια

4 Στο Νησί. (2020, 10 Μαρτίου). 34% θέλουν Καράβα !. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://www.stonisi.gr/post/11865/34-the-loyn-karava-reportaz>

τόσο την αντίθεσή της, όσο και την πρόθεσή της να ασκήσει ένδικο μέσα εναντίον της συνέχισης των εργασιών και της λειτουργίας της δομής. Σε συνεδρίαση στις 25 Νοεμβρίου 2024, το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Μυτιλήνης έλαβε απόφαση κατά της κατασκευής νέας κλειστής ελεγχόμενης δομής προσφύγων στη θέση “Βάστρια”, ανακαλώντας την απόφαση της προηγούμενης δημοτικής αρχής. Στην ίδια συνεδρίαση, ανακάλεσε επίσης απόφαση για την “Αποπεράτωση-Ασφαλτόστρωση του δρόμου προς ΧΥΤΑ Λέσβου”, η οποία θεωρούταν κοινώς, ως μία προσπάθεια παράκαμψης προηγούμενων δικαστικών αποφάσεων, για τη δημιουργία οδού πρόσβασης προς τη δομή της Βάστριας, η οποία συνορεύει με το ΧΥΤΑ του νησιού. Ωστόσο, η απόφαση αυτή αφορά μόνο το τμήμα από το εθνικό δίκτυο μέχρι και το ΧΥΤΑ, καθώς το υπουργείο κατέχει τις απαραίτητες άδειες για την ασφαλτόστρωση του τμήματος από το ΧΥΤΑ μέχρι και τη δομή.

Ο Δήμος Δυτικής Λέσβου

Ο Δήμος Δυτικής στράφηκε εναντίον του έργου και συνεχίζει μέχρι σήμερα να διατηρεί αρνητικές θέσεις απέναντι στη δημιουργία νέας δομής, συντασσόμενος και αυτός πίσω από το σύνθημα “Καμία νέα δομή στα νησιά”.

Ωστόσο, ο Δήμος Δυτ.Λέσβου, έχει περιορισμένη ευθύνη, αφού εντός αρμοδιότητάς του βρίσκεται μόνο ένα μικρό μέρος της οδού προσέγγισης για τη δομή της Βάστριας. Μάλιστα, μετά την παύση λειτουργίας της Ελεγχόμενης Δομής Προσωρινής Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο Δυτικής Λέσβου στη θέση Μεγάλα Θέρμα, τον Αύγουστο του 2024, εντός του Δήμου, δε βρίσκεται καμία επίσημη κρατική δομή που να εμπλέκεται στην καταγραφή ή φιλοξενία μεταναστ(ρι)ών. Στις 09 Φεβρουαρίου 2023, με ομόφωνη απόφαση γνωμοδότησε αρνητικά στη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) για τη δομή της Βάστριας, ενώ σε συνεδρίαση στις 20 Ιανουαρίου 2025, με νέα απόφαση εισηγήθηκε να μην υπάρξει καμία νέα δομή στη Λέσβο.⁵ Παρόλα αυτά, η απόφαση αυτή συνοδεύτηκε μεταξύ άλλων με προτάσεις για την ύπαρξη μικρότερης δομής (περί των 500 ατόμων) για την καταγραφή των νεοεισερχόμενων και την άμεση μεταφορά τους στην ηπειρωτική Ελλάδα, αποτελεσματικότερο έλεγχο των ροών και έλεγχο της δραστηριότητας των ΜΚΟ (!).

Οι Κοινότητες

Μεταξύ των κοινοτήτων στα όρια των οποίων βρίσκονται υπάρχουσες και προηγούμενες δομές, ή η προβλεπόμενη της Βάστριας, εντοπίζονται διαφορετικές τοποθετήσεις. Οι κοινότητες της Παναγιούδας, της Μόριας και άλλων όμορων κοινοτήτων έχουν εκφράσει επανειλημμένα τη θέση τους για την απομάκρυνση οποιασδήποτε δομής από τα όρια τους, ως αποτέλεσμα της επιβάρυνσης που έχουν δεχθεί όλα τα προηγούμενα χρόνια από τη λειτουργία των δομών. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του Προέδρου της Κοινότητας Παναγιούδας σε τοπικό μέσο το 2021, “...Να είναι σωστή δομή, όπως τη λένε, και για τους μετανάστες και για εμάς... να είναι μακριά και να μην ξέρουμε ότι υπάρχει.”⁶

5 Απόφαση 12/2025, Θέμα 9ο Ημερησίας Διατάξεως: “Συζήτηση και απόφαση σχετικά με την δομή της Βάστριας”, Δήμος Δυτικής Λέσβου

6 Στο Νησί. (2021, 21 Μαΐου). “Ναι” στη νέα δομή λένε “Μόρια” και “Παναγιούδα”. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://www.stonisi.gr/post/17189/nai-sth-nea-domh-lene-moria-kai-panagiyouda-video>

Αντιθέτως, οι κοινότητες “Νέων Κυδωνιών” και “Κώμης”, στα όρια των οποίων βρίσκεται ή συνορεύει η νέα δομή της Βάστριας, έχουν εκφράσει την αντίθεσή τους στην κατασκευή της δομής. Μάλιστα, συνυπέγραψαν μαζί με την περιφέρεια την προσφυγή και αίτηση ασφαλιστικών μέτρων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου κατά του Ελληνικού Δημοσίου, του Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου και της εργολήπτριας του έργου εταιρείας ΤΕΡΝΑ Α.Ε.

Αντιδράσεις του τοπικού πληθυσμού

Ακόμα πιο περίπλοκη γίνεται η περιγραφή της στάσης του τοπικού πληθυσμού. Μέχρι τώρα (2025) δεν έχουν υπάρξει μελέτες που να εξετάζουν τόσο τα γεγονότα των προηγούμενων έντονων χρόνων και τον κεντρικό ρόλο της Λέσβου στην εφαρμογή των πολιτικών της Ευρώπης/Ελλάδας Φρούριο, όσο και για το πως επέδρασαν οι πολιτικές αυτές στον τοπικό πληθυσμό. Συνεπώς, είναι αρκετά δύσκολο να υπάρξουν ασφαλείς εκτιμήσεις και είναι ίσως αποσπασματικό να εξηγηθεί η στάση της τοπικής κοινωνίας αποκλειστικά από τις ανακοινώσεις για την κατασκευή της νέας υπερδομής στη Βάστρια. Ωστόσο, αποτελεί κοινό τόπο πως τα τελευταία τέσσερα χρόνια πριν το Μάρτιο του 2020, ήταν ιδιαίτερα έντονα για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και στο νησί υπήρχε έντονα η αίσθηση μίας “συλλογικής κούρασης”, οδηγώντας πολλούς στην ανάγκη αποστασιοποίησης. Επί μέρους όμως, οι λόγοι για τις αναιμικές -όπως φαίνονται- αντιδράσεις μπορούν να περιγραφούν ως οι εξής:

Η αυστηροποίηση των πολιτικών των Ελληνικών αρχών

Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, που εκλέχθηκε τον Ιούλιο του 2019, είχε βασίσει μεγάλος μέρος της επικοινωνιακής της καμπάνιας στην αυστηριοποίηση των πολιτικών υποδοχής των μεταναστών και προσφύγων. Η ακροδεξιά/ρατσιστική ρητορική που πολλές φορές τα μέλη της εκφράζαν δημόσια, έβρισκε μεγάλη αποδοχή στις πολιτικά φορτισμένες συνοριακές κοινότητες, προσφέροντας μεγάλη ευελιξία στις αρχές για την εφαρμογή των νέων πολιτικών τους. Οι συγκρούσεις του Φεβρουαρίου του 2020, υπήρξαν μία παρένθεση στη γενικότερη σύμπλευση που εκφραζόταν δημόσια, και θα μπορούσε να αποδοθεί στους ανταγωνισμούς τοπικών στελεχών της αυτοδιοίκησης με την κυβέρνηση, αλλά και στη λάθος επικοινωνιακή κίνηση της κυβέρνησης να στείλει ένα στρατό από αστυνομικές μονάδες καταστολής, για την προστασία των εργασιών στην περιοχή της Καράβας. Αυτή η προσπάθεια επιβολής κινητοποίησε τα τοπικιστικά αντανάκλαστικά ενός μεγάλου μέρους του πληθυσμού, που στην προκειμένη περίπτωση φάνηκαν ισχυρότερα από άλλα (κομματικά, εθνικιστικά, ρατσιστικά, κ.λπ.).

Τα γεγονότα του Φεβρουαρίου του 2020 και η πρόσκαιρη “νίκη” της κοινωνίας της Λέσβου, οδήγησαν στην επιτάχυνση της εφαρμογής των αυστηριοποιημένων πολιτικών του περιορισμού των μεταναστ(ρι)ών στα κέντρα κράτησης, καθώς και των πολιτικών αποτροπής και παράνομων επαναπροωθήσεων στα σύνορα, με σκοπό τη μείωση του αριθμού των μεταναστ(ρι)ών στα ελληνικά νησιά. Από τις αρχές Μαρτίου 2020, η ελληνικές αρχές προχώρησαν στην εφαρμογή του δόγματος της “επιθετικής επιτήρησης”⁷ χρησιμοποιώντας σε πολλές περιπτώσεις ακόμα και πραγματικά πυρά, περιορίζοντας έτσι σε σημαντικό βαθμό τον αριθμό μεταναστ(ρι)ών που κατάφερναν να φτάσουν στα ελληνικά νησιά. Σε αυτό συνέβαλε και η εφαρμογή μέτρων περιορισμού και στην Τουρκική πλευρά των συνόρων λόγω της πανδημίας COVID-19.

7 Σουλιώτης, Γ. (2020, 6 Μαΐου). *Η επιτήρηση σφράγισε το Αιγαίο. Καθημερινή*. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://www.kathimerini.gr/politics/1076841/i-epitirisi-sfragise-to-aigaio/>

Η πανδημία COVID-19, και τα μέτρα καραντίνας που εφαρμόστηκαν από το Μάρτιο του 2020 στους διαμένοντες στο καμπ της Μόριας έπαιξαν και ένα επιπρόσθετο ρόλο. Η κυβέρνηση επέλεξε τον απόλυτο εγκλεισμό των μεταναστ(ρι)ών στα κέντρα κράτησης, κάτι που οδήγησε στην αορατότητά τους.⁸ Αυτό φέρεται να έπαιξε σημαντικό ρόλο στο δημόσιο αίσθημα γύρω από τα κέντρα κράτησης.

Η δραστική μείωση του πληθυσμού και ο περιορισμός στις μετακινήσεις των διαμενόντων μεταναστ(ρι)ών στης Λέσβο μετά και την καταστροφή της Μόριας, έδωσε την ευκαιρία στους, προσφιλείς στο κυβερνών κόμμα, τοπικούς παράγοντες για μία ρητορική περί επιτυχημένων πολιτικών ελέγχου και περιορισμού των ροών. Οι σχέσεις της κυβέρνησης με τον ντόπιο πληθυσμό, επαναπροσδιορίστηκαν και ταυτόχρονα με την επιλεκτική εφαρμογή οικονομικών μέτρων για τα νησιά που “πλήττονται” από το μεταναστευτικό (όπως ο μειωμένος ΦΠΑ, η VISA express για τους επισκέπτες από την Τουρκία, κ.α.), οι τοπικές κοινωνίες εμφανίζονται πολύ πιο πρόθυμες να αποδεχτούν μέρος των όσων αντιτίθονταν προηγουμένως.

Ο εμπρησμός τη Μόριας και το κέντρο κράτησης Μαυροβουνίου

Σημαντικό ρόλο στη σιωπηρή αποδοχή της “Βάστριας” φαίνεται να διαδραμάτισαν ο εμπρησμός του κέντρου κράτησης/καμπ της Μόριας και η επακόλουθη δημιουργία του νέου “έκτακτου” κέντρου κράτησης στην περιοχή “Μαυροβούνι”, λίγα χιλιόμετρα έξω από την πόλη της Μυτιλήνης. Παρότι, η καταστροφή της “Μόριας” φάνηκε να ικανοποίησε μεγάλο κομμάτι του ντόπιου πληθυσμού, η εικόνα των 12-13.000 μεταναστών που βρίσκονταν πλέον στους δρόμους γύρω από τη Μυτιλήνη έγινε αντιληπτή ως “απειλή”. Η αποτροπή της “εισόδου στην πόλη” από τις ίδιες αστυνομικές δυνάμεις με τις οποίες είχαν συγκρουστεί έξι μήνες νωρίτερα, μετατόπισε το τοπικό συναίσθημα. Η δημιουργία δε του νέου κέντρου κράτησης του Μαυροβουνίου στα περίχωρα της πόλης για πολλούς εξακολουθεί να αποτελεί μία “απειλή”. Η προοπτική μετακίνησης του κέντρου μακριά από την πόλη, με τον περιορισμό των μεταναστών εντός του, αποτελεί μία λύση σε όσους και όσες έχουν αποδεχθεί την ύπαρξη κέντρου κράτησης μεταναστών στο νησί.

Η πανδημία COVID-19 και οι περιορισμοί

Τα μέτρα περιορισμού των μετακινήσεων και συνενυρέσεων για το σύνολο του πληθυσμού με πρόσχημα τον έλεγχο της πανδημίας COVID-19, έπαιξαν το δικό τους ρόλο στην άμβλυνση των αντιδράσεων της τοπικής κοινωνίας. Η απόφαση για την κατασκευή της “Βάστριας” λήφθηκε εντός της καραντίνας και των περιοριστικών μέτρων. Οι συναντήσεις, πόσο δε, οι συγκεντρώσεις κόσμου ήταν κατά πολύ απαγορευμένες, αφαιρώντας τη δυνατότητα κινητοποιήσεων σε όσους ήθελαν να αντιδράσουν στην κατασκευή του νέου κέντρου.

Ο φόβος των διώξεων για τα γεγονότα στην “Καράβα”

Από τα γεγονότα στην “Καράβα” και έπειτα, οι αρχές διέρρεαν ότι πραγματοποιούνται έρευνες για τον εντοπισμό των πολιτών που συμμετείχαν, με σκοπό την άσκηση ποινικών διώξεων. Ταυτόχρονα εξεταζόταν και η ηθική αυτουργία τοπικών αυτοδιοικητικών που με δηλώσεις τους κρίνονταν ότι ενθάρρυναν τα γεγονότα. Η συνθήκη αυτή είχε δημιουργήσει ερωτηματικά για

8 Legal Centre Lesbos and Feminist Autonomous Centre for Research. (2023, August). A Pandemic of Abuses. Προσβάσιμο [εδώ](#)

μεγάλο μέρος του πληθυσμού που συμμετείχε στις διαμαρτυρίες, σχετικά με τα κριτήρια, την έκταση και τη σοβαρότητα στην άσκηση ποινικών διώξεων. Το ενδεχόμενο πιθανής δίωξης, αποθάρρυνε πολύ κόσμο, από την οργάνωση και συμμετοχή του σε νέες διαμαρτυρίες, στα πρώιμα στάδια του έργου. Σε αυτό πρέπει να προστεθούν και οι διώξεις που ασκήθηκαν κατά τουλάχιστον 5 προσώπων για τα γεγονότα που έλαβαν μέρος στο εργοτάξιο της Βάστριας, στη μέχρι στιγμής πιο δυναμική διαμαρτυρία, που έλαβε μέρος τον Φεβρουάριο του 2022.⁹

Οι εργαζόμενοι/ες του κέντρου κράτησης και των σχετιζόμενων υπηρεσιών

Αντιδράσεις όμως φαίνεται να υπάρχουν και από τους εργαζόμενους/ες που θα πρέπει να μετακινηθούν στο ΚΕΔ της Βάστριας, οι οποίες προς το παρόν εκφράζονται μόνο εντός των υπηρεσιών και οργανισμών. Όπως προβλέπει το οργανόγραμμα της δομής, στην πλήρη λειτουργία της, θα απασχολούνται 500 άτομα. Οι θέσεις αυτές, αφορούν την κάλυψη των υπηρεσιών υποδοχής, αναγνώρισης και ασύλου, τις υπηρεσίες φύλαξης, καθαριότητας, ψυχοκοινωνικής υποστήριξης κ.λπ. Η μεταφορά του συνόλου των υπηρεσιών αυτών 30 χλμ μακριά από την πόλη της Μυτιλήνης, σημαίνει ταυτόχρονα και την καθημερινή μετακίνηση των εργαζομένων. Η απομονωμένη θέση του κέντρου από οποιονδήποτε άλλο οικισμό συνεπάγεται μεγάλους χρόνους μετακίνησης. Ενώ η έλλειψη διαθέσιμων οικημάτων, κάνει απαγορευτική τη λύση, μόνιμης εσωτερικής μετακίνησης για το σύνολο του προσωπικού. Πολλές υπηρεσίες, κυρίως αυτές του ΥΜΑ και της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, έχουν εκφράσει ανησυχίες για πιθανή αδυναμία στελέχωση τους, σε περίπτωση μεταφοράς της δομής.

Το ίδιο όμως συμβαίνει και με πολλές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών όπου η λειτουργία και το αντικείμενο της δράσης τους σήμερα εντοπίζεται στα περίχωρα της δομής του Μαυροβουνίου και της πόλης της Μυτιλήνης. Οι δράσεις τους αφορούν κυρίως τη νομική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη μεταναστ(ρι)ών, καθώς και την ενδυνάμωση των πιο ευάλωτων ομάδων. Η απαγόρευση εισόδου στη δομή η ανυπαρξία χώρων για τη μεταφορά τους, και η μεγάλη απόσταση από τα υπάρχοντα κέντρα και γραφεία τους, θα οδηγήσει τις οργανώσεις σε έλλειμμα αντικειμένου και στην αναπόφευκτη παύση λειτουργίας τους.

Οι αλλαγές που θα δημιουργηθούν στις διάφορες αυτές εργασιακές ομάδες, αναμένεται να έχουν και αντίκτυπο στην καθημερινότητα και την οικονομία της πόλης της Μυτιλήνης, όπου τα τελευταία χρόνια, έχουν παίξει σημαντικότατο ρόλο στη διαμόρφωσή της.

Το κίνημα αλληλεγγύης

Σημαντική υποχώρηση σημειώθηκε επίσης στους φορείς και τις οργανώσεις του κινήματος αλληλεγγύης στους μετανάστες, που τα προηγούμενα χρόνια παρουσιαζόταν πολύ δραστήριο στο νησί. Η στοχοποίηση που δέχτηκε, το κίνημα αλληλεγγύης, από τις ελληνικές αρχές και μέρους του τοπικού πληθυσμού με κατασκευασμένες ποινικές διώξεις και βίαιες επιθέσεις σε άτομα και δομές, φαίνεται να είναι σημαντικός παράγοντας για την αποδυνάμωση των δράσεων αλληλεγγύης, καθώς πολλά μέλη απομακρύνθηκαν. Σε αυτό συνέβαλε και η πανδημία COVID-19, που οδήγησε αρκετούς διεθνείς αλληλέγγυους, να φύγουν από το νησί. Ταυτόχρονα η αλλαγή του αφηγήματος από τα κυρίαρχα και διεθνή μέσα, με την αορατοποίηση της

9 Τομεακή Επιτροπή Λέσβου του ΚΚΕ. (2022, 28 Απριλίου). *Καταγγέλλει τις διώξεις διαδηλωτών για τη δημιουργία δομής-φυλακής στη Βάστρια*. 902.gr. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://www.902.gr/eidisi/politiki/293775/kataggellei-tis-dioxeis-diadiloton-gia-ti-dimioyrgia-domisfylakis-sti-vastria>

συνεχιζόμενης συνθήκης στα νησιά του Αιγαίου, και η προτεραιοποίηση αναγκών σε άλλες περιοχές του πλανήτη, μείωσε δραστικά την ανατροφοδότηση των κινημάτων στο νησί της Λέσβου.

Σε καμία περίπτωση πάντως δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι οι αντιδράσεις για τη νέα δομή έχουν εντελώς εξαλειφθεί. Κινήσεις, διαμαρτυρίες, ψηφίσματα συλλόγων και πολιτών εξακολουθούν να εμφανίζονται.¹⁰

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ

L^aCAS^MO

συνεχτή συνέλευση ενάντια
στη Λέσβο
στη συνοριακή βία

**ΕΝΑΝΤΙΑ
ΣΤΗ ΒΑΣΤΡΙΑ**

Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΝΘΡΩΠΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΝΙΚΟΣ ΣΥΠΟΥΤΑΣ — **ΑΠΑΝΘΡΩΠΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ**

**ΑΝΟΙΧΤΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ
ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ ΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΒΙΑ** — **CAMPs, ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ, ΦΑΣΙΣΜΟΣ**

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΠΑΥΛΟΥ — **ΕΓΚΛΕΙΣΙΜΟΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΑΝΟΙΧΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ**

**ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΛΥΚΕΙΑ
ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ, ΕΡΜΟΥ 1
ΣΑΒΒΑΤΟ
19 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2024 16:30**

Εκδήλωση Εναντία στην Κατασκευή και Λειτουργία της Βάστριας (Οκτώβριος 2024)

10 Πολιτικά. (2024, 15 Οκτωβρίου.). *Βάστρια: Φορείς και οργανώσεις υπογράφουν ψήφισμα κατά της...* Πολιτικά. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, <https://www.politikalessvos.gr/βάστρια-φορείς-και-οργανώσεις-υπογρά/>

Οι δικαστικές μάχες

Ελλείπει ισχυρών κοινωνικών αντιδράσεων, σημαντικό μέρος στην αντίθεση για την πραγματοποίηση ή μη του έργου της “Βάστριας”, λαμβάνουν οι αιτήσεις ακύρωσης και οι προσφυγές στη δικαιοσύνη από τις τοπικές αρχές για μέρος ή την ολότητα του έργου.

Το πρώτο επεισόδιο στις δικαστικές αίθουσες έλαβε χώρα στο Μονομελές Πρωτοδικείο Μυτιλήνης τον Μάιο του 2022. Η Περιφέρεια Βορ. Αιγαίου και οι κοινότητες Ν. Κυδωνιών και Κώμης, κατέθεσαν αίτηση ασφαλιστικών μέτρων κατά του Δημοσίου, του Υπ. Μετανάστευσης και της αναδόχου εταιρείας του έργου, ΤΕΡΝΑ Α.Ε. Με την απόφαση όμως που δημοσιεύτηκε την Παρασκευή 23 Σεπτεμβρίου, το δικαστήριο έκρινε ότι το έργο μετά και από τις οδηγίες της Διεύθυνσης Δασών, “δεν διέρχεται ούτε αναπτύσσεται εντός του δικτύου των προστατευόμενων περιοχών Natura 2000”, ενώ οι εργασίες που είχαν πραγματοποιηθεί έως εκείνο το σημείο ήταν απολύτως νόμιμες.

Η συνέχεια όμως μεταφέρθηκε στο ανώτατο επίπεδο, και την κρίση του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ). Σημαντική υπήρξε η απόφαση της Ολομέλειας Α.1285/2022, που έκρινε ότι δεν μπορεί να κατασκευαστεί δομή για περισσότερα από 3.000 άτομα χωρίς περιβαλλοντική μελέτη και χωρίς διαβούλευση με τις τοπικές κοινότητες. Το ΥΜΑ, υποστήριξε ότι το έργο, με συνολική χωρητικότητα 5.000 ατόμων, υπαγόταν στις κατηγορίες έργων που επαρκούσε μία δήλωση υπαγωγής σε Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις, κάτι που ήρθε η απόφαση της Ολομέλειας να διαψεύσει. Σε μία προσπάθεια παράκαμψης της απόφασης, η Τεχνική Υπηρεσία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου προχώρησε σε αναθεώρηση σχεδίων και μελετών και μείωση της δυναμικότητας σε 2.952, αγνοώντας όμως τις κρίσεις του ΣτΕ, το οποίο είχε επισημάνει ότι ακόμη και μειωμένη δυναμικότητα της δομής δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις για περιβαλλοντική προστασία και πυροπροστασία. Παρόλα αυτά τον Νοέμβριο του 2022, δημοσιεύτηκε Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για κατασκευή και λειτουργία δομής δυναμικότητας 5.001 ατόμων.

Εντωμεταξύ, στις 17 Ιουλίου 2022, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, μαζί τις Κοινότητες Κώμης και Νέων Κυδωνιών, προσέφυγαν στο ΣτΕ, καταθέτοντας αίτηση ακυρώσεως (Ε.1378/17.06.2022) για όλες οι αποφάσεις που επέτρεπαν την κατασκευή της δομής της Βάστριας. Πιο συγκεκριμένα ζητούσαν να ανασταλεί η εκτέλεση:

1. της υπ’ αριθμό 17419/18.04.2022 έκθεσης επαλήθευσης της Διεύθυνσης Δασών Λέσβου,
2. της υπ’ αριθμό 239007/29.04.2022 απόφασης του υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου,
3. της υπ’ αριθμό 236189/28.04.2022 δήλωσης υπαγωγής σε Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις που υπέβαλε η Τεχνική Υπηρεσία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου,
4. της υπ’ αριθμό 262745/11.05.2022 (ΦΕΚ 333/12.05.2022) απόφασης των υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Εσωτερικών και Μετανάστευσης και Ασύλου και κάθε άλλης σχετικής πράξης ή παράλειψης της Διοικήσεως.

Ταυτόχρονα ζητούσαν την αναστολή εκτέλεσης των προσβαλλόμενων πράξεων και εγγράφων μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσης.

Παρά την αρχική απόρριψη της αιτήσεως αναστολής από το Β' τμήμα Διακοπών του ΣτΕ τον Αύγουστο του 2022, μετά από συνεδρίαση της Επιτροπής Αναστολών στις 19 Δεκεμβρίου 2022, με την απόφαση 199/2022 γινόταν δεκτή η αίτηση αναστολής της περιφέρειας και των τοπικών κοινοτήτων. Η αίτηση αναστολής εξετάστηκε μόνο ως προς τα σκέλη της κατασκευής της οδού πρόσβασης και της υπαγωγή του έργου σε Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις (ΠΠΔ). Στην απόφαση η Επιτροπή Αναστολών έκρινε ότι:

1. "...η επικείμενη εκτέλεση των έργων κατασκευής της οδού θα προκαλέσει σημαντική βλάβη, η οποία δεν μπορεί να αποκατασταθεί σε περίπτωση αποδοχής της ασκηθείσας αιτήσεως ακυρώσεως",
2. η ύπαρξη υφιστάμενης δομής στο Καρά Τεπέ,
3. ο σύντομος χρόνος εκδίκασης της αιτήσεως ακυρώσεως, και
4. η τυχόν απώλεια χρηματοδότησης του έργου και η επιβάρυνση του ελληνικού δημοσίου δεν αποκλείουν, άνευ άλλου τινός, την ευδοκίμηση της αίτησης

Ως εκ τούτου, αποφάσισε να ανασταλούν μέχρι την οριστική εκδίκαση οποιοσδήποτε εργασίες που απαιτούν την κοπή δέντρων για την κατασκευή της οδού προσέγγισης και την εκτέλεση των πράξεων 239007/29.04.2022 του υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου και 262745/11.05.2022 απόφασης των υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Εσωτερικών και Μετανάστευσης και Ασύλου.

Η Ολομέλεια του ΣτΕ μετά τη συνεδρίαση της 25 Ιανουαρίου 2023, έκανε εν τέλει δεκτές τις αιτιάσεις της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και ακύρωσε την αδειοδότηση του έργου για έλλειψη περιβαλλοντικής μελέτης.¹¹ Παράλληλα, ακύρωσε την έγκριση επέμβασης σε δασική έκταση 21 στρεμμάτων προκειμένου να κατασκευαστεί ο δρόμος πρόσβασης στη δομή αφού έκρινε παράνομη την κοπή των 35.000 πεύκων που απαιτούνταν για τη διαπλάτυνση του δρόμου και την κατασκευή κοινωφελών δικτύων μεταφοράς ενέργειας και ύδρευσης-αποχέτευσης. Την απόφαση υποδέχθηκαν με ικανοποίηση οι τοπικές αρχές και κοινότητες.

Ωστόσο, το Υπουργείο αγνοώντας ή/και αδιαφορώντας για τις αποφάσεις του ΣτΕ, επανήλθε με αλληπάλληλες διοικητικές τροποποιητικές πράξεις, καθώς και Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις (ΚΥΑ), για να τις παρακάμψει, επιτρέποντας τη συνέχιση των εργασιών. Αρχικά με την Απόφαση Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ) για τη δομή που κατέθεσε ετεροχρονισμένα, αλλά και την αδειοδότηση του συνοδού έργου της οδού πρόσβασης, με την αλλαγή κατηγορίας από την αρχικά προβλεπόμενη "Δασική Οδό" στην κατηγορία της "Α IV Συλλεκτήρια οδός, εκτός περιοχών NATURA 2000".

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, με σύμμαχο το Δήμο Μυτιλήνης αυτή τη φορά, προσέφυγε τον Δεκέμβριο του 2024 σε νέα αίτηση ακυρώσεως και αναστολής προς το ΣτΕ ζητώντας την ακύρωση της νέας κυβερνητικής απόφασης που αφορούσε τη χωροθέτηση και κατασκευή δομής στη Βάστρια, καθώς και κάθε σχετικής πράξης. Η υπόθεση θα εξεταζόταν από την Ολομέλεια του Ανώτατου Δικαστηρίου τον Φεβρουάριο του 2025, όμως το Υπουργείο ζήτησε την ακύρωση της

11 Αριθμ. Απ. 1335/03.02.2023 Απόφαση του Ε' Τμήματος του Συμβουλίου Επικρατείας επί της αίτησης ακυρώσεως της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου κ.λπ.

δίκης, επικαλούμενο νέες κανονιστικές ρυθμίσεις που αυξάνουν τη χωρητικότητα της δομής σε 5.001 άτομα και επιτρέπουν την κοπή δέντρων σε προστατευόμενη δασική περιοχή. Η συζήτηση ωστόσο πραγματοποιήθηκε κανονικά και αναμένεται η έκδοση της τελικής απόφασης.

Ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Το 2009, το τότε κέντρο κράτησης της Παγανής οδηγήθηκε σε κλείσιμο μετά από έντονες διαμαρτυρίες για τις συνθήκες κράτησης που επικρατούσαν. Από τότε, και κατά τη διάρκεια λειτουργίας του κέντρου κράτησης/καμπ της Μόριας μέχρι και την αντικατάστασή του με το νεότερο κέντρο κράτησης στο Μαυροβούνι, η Λέσβος έχει αποκτήσει ένα τρομακτικό όνομα για τις απάνθρωπες συνθήκες κράτησης και “φιλοξενίας” των μετακινούμενων πληθυσμών. Επανειλημμένα, οι διαμένοντες σε αυτές, νομικές και ανθρωπιστικές οργανώσεις, αλλά και διεθνείς οργανισμοί έχουν καταγγείλει τις συνθήκες, οδηγώντας ακόμα και σε καταδίκες του ελληνικού κράτους από διεθνή όργανα. Μπορεί οι τίτλοι των δομών να έχουν αλλάξει μέσα στα χρόνια, από Κέντρα Κράτησης, σε Κέντρα Φιλοξενίας, σε Hotspot, και τελευταία σε Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές (ΚΕΔ), αλλά η ουσία τους παρέμενε και παραμένει ίδια. Αποτελούν κέντρα βιοπολιτικής διαχείρισης των μετακινούμενων πληθυσμών, που παραπέμπουν περισσότερο σε ποινικές φυλακές ή ακόμα και στρατόπεδα συγκέντρωσης. Όπως διαβάζουμε, και στην έκθεση Εγκλωβισμός στο Όριο,¹² στην τετραετία 2016 - 2020, υπήρξαν τουλάχιστον 26 θάνατοι στα κέντρα κράτησης της Λέσβου, οι οποίοι μπορούν άμεσα ή έμμεσα να αποδοθούν στη συνθήκη απανθρωποποίησης των εγκλωβισμένων πληθυσμών στις δομές.

Το νέο μοντέλο των προτεινόμενων ΚΕΔ του υπουργείου μετανάστευσης συγκεντρώνει σοβαρές ενστάσεις από πολλούς φορείς και οργανώσεις. Τα 5 ΚΕΔ Νήσων, που λειτουργούν ή προβλέπεται να λειτουργήσουν σε 5 νησιά του Ανατολικού Αιγαίου (Κως, Λέρος, Σάμος, Χίος και Λέσβος), προωθήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την ελληνική πολιτεία ως “πρότυπες” εγκαταστάσεις που θα παρείχαν αξιοπρεπείς συνθήκες υποδοχής για τους αιτούντες άσυλο. Σκοπός τους είναι να λειτουργήσουν ως διοικητικές δομές, για την υποδοχή, τη φιλοξενία και τη διεκπεραίωση των αιτημάτων των αιτούντων άσυλο κατά την άφιξή τους στην Ελλάδα. Οι προδιαγραφές όμως για την περίφραξη και φύλαξη των δομών, οι φυσικοί και τεχνητοί περιορισμοί στις μετακινήσεις των διαμενόντων στις δομές και οι αυστηροί εσωτερικοί κανονισμοί λειτουργίας παραπέμπουν περισσότερο σε χώρους ποινικής μεταχείρισης. Χαρακτηριστικό είναι το απόσπασμα από την έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας:

Τα συγκροτήματα αυτά, που βρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές μακριά από τις τοπικές κοινότητες, με 24ωρη παρακολούθηση και συρματοπλέγματα, απεικονίζουν μερικά από τα πιο τιμωρητικά στοιχεία μιας ευρωπαϊκής πολιτικής ασύλου που εστιάζει δυσανάλογα στην αποτροπή, την απομόνωση και τον περιορισμό. Αντί να τους καλωσορίζουν και να τους υποστηρίζουν ώστε να ξαναχτίσουν τη ζωή τους και να συμβάλουν στις νέες τους κοινότητες, οι αιτούντες άσυλο απομονώνονται, υπόκεινται σε συνεχή επιτήρηση και τους παρέχεται περιορισμένη πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες.¹³

Πέρα όμως από τις δομικές παραβιάσεις θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσα από τη

12 Aegean Migrant Solidarity (2024, 10 Απριλίου). Εγκλωβισμός στο Όριο. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, Προσβάσιμο [εδώ](#)

13 Amnesty International (2022, 19 Σεπτεμβρίου). *One year since Greece opened new “prison-like” refugee camps, NGOs call for a more humane approach*. Amnesty European Institutions Office. Προσβάσιμο [εδώ](#)

λειτουργία των ΚΕΔ, η υπό κατασκευή δομή της Βάστριας, δημιουργεί επιπλέον ανησυχίες. Χαρακτηριστική είναι έκθεση που δημοσιεύθηκε στο Πανεπιστήμιο του Amsterdam (Festa et al, 2023),¹⁴ που εξέτασε τη συμφωνία της κατασκευής και λειτουργίας της δομής σε σχέση με το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και ειδικότερα ως προς το δικαίωμα στην ελευθερία, το δικαίωμα στη ζωή και το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Όπως ήταν αναμενόμενο, τα συμπεράσματα της μελέτης είναι άκρως ανησυχητικά.

Το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια

Μία από τις θεμελιώδεις αρχές ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί το δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια (Άρθρο 5, Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου). Σύμφωνα με το οποίο η ελευθερία μπορεί να στερηθεί μόνο σε πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις, να είναι πλήρως τεκμηριωμένη και το πρόσωπο που επιδέχεται τη στέρηση να έχει πλήρη επίγνωση των λόγων αυτών, αυτή να επιβάλλεται για το ελάχιστο δυνατό διάστημα, και πάντα ως τελευταία λύση. Οι νεοαφιχθέντες στα νησιά, σύμφωνα με την κείμενη ελληνική νομοθεσία υπόκεινται σε διοικητική κράτηση (μέγιστο 25 ημερών), πέραν της καραντίνας όταν αυτή επιβάλλεται, με σκοπό την ταυτοποίηση των προσωπικών τους στοιχείων ή άλλων απαραίτητων πληροφοριών (ποινικό παρελθόν, λόγοι εθνικής ασφάλειας, κ.α.). Όμως, ακόμα και μετά την παρέλευση της κράτησης αυτής, η ελευθερία των κινήσεων και μετακινήσεών τους υπόκειται σε πολλούς περιορισμούς και απαγορεύσεις. Ωστόσο, για το ελληνικό κράτος “...τα μέτρα αυτά που τελικά ισοδυναμούν με στέρηση της ελευθερίας -de facto κράτηση- δεν χαρακτηρίζονται ως τέτοια αλλά χαρακτηρίζονται ως “περιορισμοί” της ελευθερίας.”¹⁵

Από τον Ιούνιο 2017, οι νεοεισερχόμενοι στα νησιά υπάγονται επίσης σε γεωγραφικό περιορισμό στα νησιά που αφίχθησαν, με σκοπό τη διευκόλυνση υλοποίησης της από 18-3-2016 κοινής δήλωσης Ευρωπαϊκής Ένωσης-Τουρκίας.¹⁶ Αυτή η πολιτική περιορισμού, που μεταξύ άλλων έρχεται σε πλήρη αντίθεση με το Άρθρο 5 της ΕΣΔΑ, έχει επανειλημμένα επικριθεί από οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και προσβληθεί στα αρμόδια Ανώτατα Δικαστήρια (Απόφαση 805/2018 του Συμβουλίου της Επικρατείας). Παρόλα αυτά το ελληνικό κράτος, με νεότερες ΚΥΑ και κανονιστικές πράξεις, συνεχίζει την εφαρμογή της.

Πέραν αυτού, οι αυστηροί κανονισμοί λειτουργίας στις Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές των νησιών, εμπεριέχουν ωράρια εισόδου και εξόδου από τη δομή, αναγκαστική διανυκτέρευση εντός των δομών και συνεχή επιτήρηση και έλεγχο εντός των χώρων της δομής. Η παραβίαση των κανονισμών μπορεί να επιφέρει αυστηρές διοικητικές ποινές όπως την αποβολή από τη δομή, την απόρριψη του υποβληθέντος αιτήματος ασύλου καθώς και άρση των όποιων βοηθημάτων προβλέπονται για την αξιοπρεπή διαμονή των αιτούντων άσυλο.

Στην περίπτωση της δομής της Βάστριας, ο έλεγχος των μετακινήσεων των διαμενόντων

14 Festa, V. Z., Salinas López, H., Lourenço Gomes, A., Kempf, A., Krösschell, M., & Sarafi, G. A. (2023, June 20). The Vastria CCAC: A legal report.

15 I Have Rights, (2023, 23 February) The EU-Funded Closed Controlled Access Centre – The De Facto Detention of Asylum Seekers on Samos. Προσβάσιμο [εδώ](#)

16 Η εφαρμογή αυτής της απόφασης ξεκίνησε με την Απόφαση της Διευθύντριας της Υπηρεσίας Ασύλου τον Ιούνιο του 2017 (υπ’ αριθμ. οικ. 10464/31.5.2017, ΦΕΚ Β 1977/7.6.2017), και σήμερα εφαρμόζεται βάση της Υπουργικής Απόφασης 1140/2019, η οποία δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ Β’ 4736/20.12.2019

εντός και εκτός της δομής, έχει προστεθεί ως όρος για την έγκριση της μελέτης αντιτυρικής προστασίας από τη Διεύθυνση Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών (βλ. Παρακάτω: Προτεινόμενα μέτρα πυροπροστασίας). Αυτό αναμένεται να χρησιμοποιηθεί ως πρόφαση για τον εγκλεισμό τους στη δομή και τον απόλυτο έλεγχο των μετακινήσεών τους.

Επιπλέον, η τοποθεσία της δομής μακριά από οποιοδήποτε χωριό ή πόλη στο νησί, θα επιδράσει επιβαρυντικά στην απομόνωση των διαμενόντων. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η δομή κατασκευάζεται σε απόσταση 30 χλμ από την πόλη της Μυτιλήνης, αλλά χωρίς καμία άμεση πρόσβαση σε κοντινότερους οικισμούς. Από πολλούς αυτό θεωρήθηκε ως βασικός λόγος για την επιλογή της τοποθεσίας, στην προσπάθεια αορατοποίησης των εγκλωβισμένων στη δομή. Οι μεγάλες αποστάσεις από μόνες τους, και ιδιαίτερα σε συνδυασμό με τα περιορισμένα ωράρια κυκλοφορίας, μπορούν να θεωρηθούν ως *de facto* κράτηση και στέρηση της ελευθερίας των διαμενόντων στις δομές.

Ακόμα πιο ανησυχητικά είναι τα μέτρα που προβλέπονται για τους αιτούντες άσυλο που απορρίπτονται τα αιτήματά τους. Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, οι απορριφθέντες οδηγούνται σε κλειστά προαναχωρησιακά κέντρα κράτησης (ΠΡΟ.ΚΕ.ΚΑ), για διάστημα έως και 18 μηνών με σκοπό τη δρομολόγηση της απέλασής τους. Όμως, όπως έχει παρατηρηθεί στο παρελθόν, για τους περισσότερους, η απέλαση δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί για διάφορους λόγους που εμπίπτουν σε διακρατικές συμφωνίες ή στη διεθνή και εθνική νομοθεσία προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Με αποτέλεσμα η κράτηση στα ΠΡΟ.ΚΕ.ΚΑ αν και διοικητική να χρησιμοποιείται για τιμωρητικούς και πειθαρχικούς σκοπούς. Μάλιστα σύμφωνα με δηλώσεις του μέχρι πρότινος, Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου, Μάκη Βορίδη, αναμένεται σε νομοσχέδιο που πρόκειται να κατατεθεί, η επέκταση της κράτησης των απορριφθέντων σε 24 μήνες.¹⁷

Το δικαίωμα στη ζωή

Η συντριπτική πλειοψηφία των διαμενόντων στις δομές προέρχεται από καταστάσεις που η ζωή τους βρισκόταν υπό σοβαρό κίνδυνο και απειλή. Τα υψηλά ποσοστά αναγνώρισης ασύλου για τους αφιχθέντες, παρόλα τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι περισσότεροι στις διαδικασίες των αιτημάτων τους, το επιβεβαιώνουν.¹⁸ Αυτό που συχνά παραβλέπεται είναι και οι μεγάλοι κίνδυνοι που διέτρεξαν οι περισσότεροι στην προσπάθειά τους να φτάσουν σε ελληνικό και ευρωπαϊκό έδαφος. Η μη ύπαρξη “ασφαλών οδών”, για τους αιτούντες άσυλο, τους οδηγεί στην αναγκαστική χρησιμοποίηση των υπηρεσιών από κυκλώματα διακινητών και τη χρήση ακόμα πιο επικίνδυνων περασμάτων. Αποτέλεσμα αυτών είναι ο υψηλότερος αριθμός από νεκρούς και αγνοούμενους στα ελληνικά και ευρωπαϊκά ύδατα.¹⁹

17 Γραφείο Τύπου, Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2025, 6 Μαΐου) Μ. Βορίδης στο Action24: “Ο παράνομος μετανάστης θα βρίσκεται αντιμέτωπος με ένα πολύ πιο δυσμενές θεσμικά περιβάλλον – Έρχεται ανσθηροποίηση του πλαισίου”, Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025), από <https://migration.gov.gr/m-voridis-sto-action24-o-paranom-os-metanastis-tha-vrisketai-antimetopos-me-ena-poly-pio-dysmenes-thesmika-perivallon-erchetai-aystiropoiisi-toy-plaisiyo/>

18 Refugee Support Aegean. (2025, Μάιος). Στατιστικά διαδικασίας ασύλου 2024: Δεκτές τέσσερις στις πέντε αιτήσεις ασύλου στη χώρα. Refugee Support Aegean. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://rsaegean.org/el/diadiakasia-asylou-to-2024-dektes-tesseris-stis-pente-aitiseis-asylou-sti-chora/>

19 International Organization for Migration. (2024). *Missing Migrants Project*. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://missingmigrants.iom.int/>

Σημαντικό ρόλο όμως παίζουν και οι παράνομες πρακτικές που εφαρμόζουν τα ευρωπαϊκά κράτη στα σύνορα και την επικράτειά τους, με χαρακτηριστικότερο το παράδειγμα των παράνομων επαναπροωθήσεων. Παρά τη ρητή μέχρι προσφάτως άρνηση του ελληνικού κράτους για τη χρήση τέτοιων μεθόδων, αδιαμφισβήτητα ντοκουμέντα από θύματα επαναπροωθήσεων, ανθρωπιστικές οργανώσεις, ερευνητές και ανεξάρτητα δημοσιογραφικά μέσα αποδεικνύουν τη συστηματική τους χρήση από τις ελληνικές δυνάμεις, που είχαν ως αποτέλεσμα εκατοντάδες νεκρούς. Πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, ήρθε να το επιβεβαιώσει σε ανώτατο επίπεδο.²⁰

Πολλοί από του αφιχθέντες στα νησιά που οδηγούνται στις ΚΕΔ, αποτελούν θύματα αυτών των πρακτικών. Η ανάγκη παροχής ενός πλαισίου ασφάλειας πρέπει να αποτελεί βασική μέριμνα του ελληνικού κράτους, νομικά αλλά κυρίως ηθικά. Η επιλογή χωροθέτησης των δομών σε απομακρυσμένα και απομονωμένα μέρη, θέτει ισχυρούς προβληματισμούς για το σεβασμό στα δικαιώματα στην ελευθερία και αξιοπρέπειά τους. Όμως η κατασκευή της δομής της Βάστριας, στον πυρήνα του μεγαλύτερου πευκοδάσους του νησιού, θέτει σοβαρότατα ερωτήματα το δικαίωμα τους στη ζωή, ιδιαίτερα σε περίπτωση πυρκαγιάς. Όπως αναδεικνύουν οι μελέτες πυροπροστασίας, εκπρόσωποι εργαζομένων της πυροσβεστικής,²¹ αλλά και η εκτίμηση επικινδυνότητας από εμπειρογνώμονες²² ο κίνδυνος μίας τέτοιας περίπτωσης είναι στο ανώτατο επίπεδο (βλ. Παρακάτω: Κίνδυνος πυρκαγιάς). Τα μέτρα που προβλέπονται έχουν μόνο προκατασταλτικό και κατασταλτικό χαρακτήρα, και οι συνέπειες μίας αρκετά πιθανής μεγαπυρκαγιάς θα είναι καταστροφικές για το περιβάλλον της περιοχής, αλλά κυρίως για τους διαμένοντες και εργαζόμενους στη δομή. Οι ευθύνες που θα έχουν οι υπεύθυνοι είναι εγκληματικές.

Όπως επισημαίνεται και στην έκθεση του Πανεπιστημίου του Άμστερνταμ,²³ σύμφωνα με τη Συμφωνία για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα των Ηνωμένων Εθνών, “...τα κράτη (εφόσον είναι δυνατόν να το γνωρίζουν) είναι υποχρεωμένα να προστατεύουν το δικαίωμα στη ζωή των ανθρώπων που υπάγονται στη δικαιοδοσία ή τον έλεγχο τους από και στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους από “εύλογες απειλές και απειλητικές για τη ζωή καταστάσεις που μπορούν να οδηγήσουν σε απώλεια ζωής.”²⁴ Στην προκειμένη περίπτωση της Βάστριας, κανείς δε θα μπορεί να πει ότι δε γνώριζε.

Ακόμα μεγαλύτερη ανησυχία προκαλεί, ότι σε παλαιότερες δηλώσεις του, ο νεοδιορισθέντας υπουργός μετανάστευσης Θάνος Πλεύρης, ερωτώμενος για την άποψη του για τον τρόπο

20 Α.Ρ.Ε. κατά Ελλάδα, Αριθ. 15783/21, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (2025)

21 Παπανικολάου Ν. (2022, 9 Ιουνίου). *Βάστρια: Το έργο προοδεύει, ο κίνδυνος παραμονεύει – SOS από πυροσβεστική*. Εφημερίδα Πολιτικά, Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://www.politikaesvos.gr/vastria-to-ergo-proodeyei-o-kindynos-paramoneyei-sos-apo-pyrosvestiki/>

22 Πέτσικος Μ. (2023, 14 Οκτωβρίου). *Μπορεί να είναι στη Λέσβο η επόμενη μεγαπυρκαγιά; Στο Νησί*. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://www.stonisi.gr/post/63573/mporei-na-einai-sth-lesvo-h-epomenh-megapyrkagia/>

23 ibid

24 UN Human Rights Committee (CCPR), “General Comment No.36 – Article 6: the right to life” (3 September 2019)

αντιμετώπισης των μεταναστευτικών ροών, είχε διατυπώσει ανοιχτά την άποψη ότι «η φύλαξη των συνόρων» απαιτεί νεκρούς, και οι συνθήκες διαμονής των αφιχθέντων μεταναστ(ρι)ών στη χώρα, πρέπει να φαντάζουν χειρότερες από την όποια χώρα καταγωγής τους.²⁵

Το δικαίωμα στη μόρφωση

Η εκπαίδευση των ανήλικων μεταναστ(ρι)ών έχει να υπερκεράσει πολλά εμπόδια. Πέρα από τα διάφορα συστημικά προσκόμματα, ίσως ακόμα σημαντικότερα, είναι τα κοινωνικά που προκύπτουν λόγω πολλών στερεοτύπων και προκαταλήψεων. Δεν ήταν λίγες οι φορές, που ανήλικοι πρόσφυγες στην προσπάθειά τους να παρακολουθήσουν μαθήματα σε δημόσια σχολεία της Λέσβου αντιμετώπιστηκαν με αντιδράσεις ακόμα και βία από τους κατοίκους.²⁶ Αλλά η πρόσβαση στην εκπαίδευση δεν είναι ούτε και πρέπει να θεωρείται ως ένα προνόμιο. Το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται και προστατεύεται από ένα μεγάλο αριθμό διεθνών συμβάσεων και συνθηκών (πχ αρ. 26, της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 1948) και έχει μεταφραστεί στην κείμενη εθνική νομοθεσία, αλλά και ως βασικό άρθρο του Ελληνικού Συντάγματος (Αρ. 16).

Εξίσου σημαντικό όμως είναι ότι τα όποια προσωπικά χαρακτηριστικά, της χώρας καταγωγής, της θρησκείας, του χρώματος, κ.α. δεν μπορούν να αποτελούν κριτήριο για την πρόσβαση στο δικαίωμα της μόρφωσης, και τη δημιουργία μαθητών δύο διαφορετικών ταχυτήτων. Ωστόσο, η ασυμμετρία είναι εμφανής εδώ: για τους ντόπιους μαθητές η μη πρόσβαση ή μη παρακολούθηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας αποτελεί ποινικό αδίκημα, και για τους αλλοδαπούς μαθητές δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη για την απρόσκοπτη πρόσβαση σε εκπαιδευτικές δομές.

Ακόμα πιο συγκεκριμένα, για την περίπτωση των ανήλικων αιτούντων άσυλο και προσφύγων η Ευρωπαϊκή Οδηγία 2013/33/ΕΕ «σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία» που έχει ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία με το Νόμο 4540/2018, προβλέπει ότι

Τα κράτη μέλη παρέχουν στα ανήλικα τέκνα των αιτούντων και στους ανηλίκους αιτούντες πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα, υπό προϋποθέσεις ανάλογες με αυτές που ισχύουν για τους δικούς τους υπηκόους, ενόσω δεν είναι εκτελεστό μέτρο απομάκρυνσης κατ' αυτών των ιδίων ή των γονέων τους. Η εκπαίδευση μπορεί να παρέχεται στα κέντρα φιλοξενίας.²⁷

Σύμφωνα με το ελληνικό προγραμματισμό, τα παιδιά σχολικής ηλικίας 4 έως 15 ετών που διαμένουν στις δομές υποδοχής και φιλοξενίας, παρακολουθούν ένα πρόγραμμα απογευματινών προπαρασκευαστικών τάξεων (Σχολικές εγκαταστάσεις υποδοχής για την εκπαίδευση των

25 Η Αυγή (2025, 28 Ιουνίου), *Θάναος Πλεύρης / Όταν ζητούσε νεκρούς μετανάστες και πρόσφυγες στα σύνορα*, Εφημερίδα Η Αυγή, Ανακτήθηκε 01 Ιουλίου 2025, από https://www.avgi.gr/politiki/507611_otan-zitoys-nekroys-metanastes-kai-prosfyges-sta-synora-binteo

26 Στο Νησί. (2021, 5 Φεβρουαρίου). *Διασπορά μίσους σε ανήλικα παιδιά. Στο Νησί*. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://www.stonisi.gr/post/14788/diaspora-misoys-se-anhlika-paidia/>

27 Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση προτύπων για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση), ΕΕ L 180, 29.6.2013, σ. 96–116.

προσφύγων - τάξεις ΔΥΕΠ). Τα μαθήματα του προγράμματος πραγματοποιούνται σε δημόσια σχολεία που γειτνιάζουν με δομές φιλοξενίας ή τόπους διαμονής, και τα οποία ορίζονται με Υπουργικές Αποφάσεις που εκδίδονται σε ετήσια βάση. Σε περίπτωση, που αυτό δεν είναι εφικτό, τα παιδιά πρέπει να φοιτούν στα σχολικά συγκροτήματα της περιοχής τους στις πρωινές τάξεις, μαζί με τα παιδιά των μόνιμων κατοίκων. Σε αυτές τις περιπτώσεις, πρέπει να δημιουργηθούν τμήματα υποδοχής, για την υποστήριξη των προσφυγόπουλων στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, που είναι απαραίτητη για την παρακολούθηση των μαθημάτων. Στην πραγματικότητα όμως, σε πάρα πολλές περιπτώσεις τα τμήματα αυτά δε λειτουργούν, με αποτέλεσμα, τον πρακτικό αποκλεισμό των ξένων μαθητών από το εκπαιδευτικό σύστημα.²⁸

Στην περίπτωση της δομής της Βάστριας, τα μεγαλύτερα εμπόδια δημιουργούνται από την απομόνωση της δομής, και την αναμενόμενη προβληματική συγκοινωνία της με την πόλη της Μυτιλήνης, αλλά και τα πιο κοντινά χωριά. Θεωρείται αδύνατο, για τις οικογένειες των ανηλίκων να μπορέσουν να υποστηρίξουν με οποιοδήποτε τρόπο τη μεταφορά των ανηλίκων στις εκπαιδευτικές δομές σε καθημερινή βάση. Ακόμα και στην περίπτωση που υπήρχαν αστικά λεωφορεία, οι περισσότερες οικογένειες δε θα μπορούσαν να υποστηρίξουν ένα τέτοιο καθημερινό έξοδο, πόσο μάλλον να το προτεραιοποιήσουν σε σχέση με άλλες ανάγκες. Ακόμα πιο αδύνατη θα ήταν η συνοδεία των ανηλίκων τέκνων τους εκτός δομής, πέρα του αυξημένου κόστους, αλλά και λόγω των καθημερινών γραφειοκρατικών υποχρεώσεων και προσωπικών αναγκών, που τους αναγκάζουν να παραμένουν επί ώρες και με αβεβαιότητα σε σειρές και χώρους αναμονής.

Η περίπτωση της ανάπτυξης κάποιας εκπαιδευτικής δομής εντός του χώρου της δομής, θα μπορούσε ίσως να επιλύσει το πρόβλημα της πρόσβασης στις εκπαιδευτικές δομές, όμως με τη σειρά της θα συναντούσε περαιτέρω προβλήματα. Πέρα απ' το ότι αποκλείει τη δυνατότητα σταδιακής ένταξης των παιδιών στη νέα τους ζωή μέσω μίας μικτής σχολικής κοινότητας, το περιβάλλον μία Κλειστής Ελεγχόμενης Δομής δεν μπορεί να θεωρείται σε καμία περίπτωση ότι προσομοιάζει με το επιβαλλόμενο για μία εκπαιδευτική διαδικασία. Παραδείγματα από άλλα ΚΕΔ, δείχνουν ότι στις περιπτώσεις που αυτό τελικά εφαρμόζεται, η τυπική εκπαιδευτική διαδικασία μέσω των επίσημων σχολικών φορέων αντικαθίσταται με προγράμματα άτυπης εκπαίδευσης που προσφέρονται από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ). Πρέπει να σημειωθεί ότι στο διάγραμμα κτιρίων της δομής της Βάστριας, δεν προβλέπεται κάποιο κτίριο για εκπαιδευτικές δραστηριότητες, οπότε θα πρέπει να θεωρηθεί ότι ο αρχικός σχεδιασμός δεν εντάσσει την εκπαίδευση στο πρόγραμμά του.

Συνολικά, κρίνεται ότι η απομόνωση της δομής θα οδηγήσει στην απομόνωση των παιδιών, εμποδίζοντας την υγιή ένταξή τους στην τοπική κοινωνία, την ανάπτυξη των κοινωνικών τους δεξιοτήτων και την αίσθηση ότι ανήκουν στη σχολική τους κοινότητα. Αυτό τόνισαν και μέσω επιστολής τους προς τις αρχές τον Μάιο του 2023, 32 Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων όπου καταδίκασαν τις πολύ κακές συνθήκες διαβίωσης των αιτούντων άσυλο στις δομές φιλοξενίας στην Ελλάδα και στις νέου τύπου δομές στα νησιά. Όπως σημειώνουν, οι δομές συχνά

28 Greek Council for Refugees. (2024, 10 Ιουλίου). *Access to education*. Asylum Information Database. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://asylumineurope.org/reports/country/greece/reception-conditions/employment-and-education/access-education/>

αποτελούν εμπόδιο στην πρόσβαση των παιδιών στη δημόσια εκπαίδευση λόγω της απόστασης τους από τα σχολεία, με αποτέλεσμα τον δραστικό περιορισμό της επικοινωνίας των παιδιών με τους συνομηλίκους τους εκτός της δομής, την αδυναμία συμμετοχής τους σε κοινωνικές δραστηριότητες και την ασφυκτική κατάσταση για την ανάπτυξη και ένταξη των παιδιών.²⁹

Πέραν αυτών, στην περίπτωση των ασυνόδευτων ανηλίκων, η πρόσβαση στην εκπαίδευση αποκτά και ένα επιπλέον σημαντικό νομιμοποιητικό χαρακτήρα. Για όσους φτάσουν σε ηλικία ενηλικίωσης, για να τους χορηγηθεί η δεκαετής ειδική άδεια διαμονής, σύμφωνα με το άρθρο 161 του Κώδικα Μετανάστευσης είναι υποχρεωμένοι να έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς τουλάχιστον τρεις τάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.³⁰ Με τα δομικά προβλήματα που υφίστανται στα προγράμματα ένταξης και παρακολούθησης των εκπαιδευτικών δομών, πολλοί νέοι μετανάστες πέρα από τη στέρηση από το δικαίωμα στην εκπαίδευση, ουσιαστικά οδηγούνται στον αποκλεισμό και την παρανομοποίησή τους.

Παραβιάσεις της προστασίας της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων

Σημαντικές ανησυχίες έχουν εκφραστεί από οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων των πολιτών τρίτων χωρών, καθώς και των εργαζομένων στα νέα ΚΕΔ.

Το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, έχει εισάγει τη λειτουργία δύο νέων συστημάτων ελέγχου και επιτήρησης στις δομές υποδοχής και φιλοξενίας αιτούντων άσυλο. Τα 2 συστήματα, υπό την επωνυμία “Κένταυρος” και “Υπερίων”, σκοπό έχουν τον έλεγχο των κινήσεων και της συμπεριφοράς των διαμενόντων στις δομές, και την είσοδο και έξοδο των διαμενόντων και των εργαζομένων αντίστοιχα. Πιο συγκεκριμένα, όπως περιγράφεται σε απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ):

“Το πρόγραμμα “Κένταυρος” φέρεται να αποτελεί ένα ολοκληρωμένο ψηφιακό σύστημα διαχείρισης Ηλεκτρονικής και Φυσικής Ασφάλειας περιμετρικά και εντός των εγκαταστάσεων των Κέντρων Κλειστών Ελεγχόμενων Δομών (ΚΕΔ) (& Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ)) πολιτών τρίτων χωρών στα νησιά Λέσβος, Χίος, Σάμος, Λέρος και Κως και με χρήση καμερών και αλγορίθμων ανάλυσης κίνησης (Artificial Intelligence Behavioral Analytics), η διαχείριση του οποίου θα πραγματοποιείται από το ΥΜΑ. Το πρόγραμμα “Κένταυρος” συμπεριλαμβάνει μεταξύ άλλων τη χρήση συστήματος CCTV και μη στελεχωμένων αεροσκαφών (drones), με τα οποία θα πραγματοποιείται επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, τουλάχιστον εικόνας.

Παράλληλα, το Πρόγραμμα “Υπερίων” περιγράφεται ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα ελέγχου

29 Alfavita. (2023, 15 Μαΐου). Εκπαίδευση προσφυγόπουλων: SOS από Συντονιστές εκπαίδευσης για κλειστές δομές – “ανοικτές φυλακές”. [Alfavita.gr](https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/416406_ekpaideysi-prosfigopoylon-sos-apo-syntonistes-ekpaideysis-gia-kleist-es-domes/). Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/416406_ekpaideysi-prosfigopoylon-sos-apo-syntonistes-ekpaideysis-gia-kleist-es-domes/

30 Κοινή Υπουργική Απόφαση Υπ.αρ. 180647/ΓΔ4/2016, ΦΕΚ Β’ 3502/31-10-2016, Ίδρυση, οργάνωση, λειτουργία, συντονισμός και πρόγραμμα εκπαίδευσης των Δομών Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (Δ.Υ.Ε.Π.), κριτήρια και διαδικασία στελέχωσης των εν λόγω δομών

εισόδου–εξόδου στις εγκαταστάσεις των προαναφερόμενων δομών με σκοπό τον έλεγχο εισόδου και εξόδου αφενός των φιλοξενουμένων και των πιστοποιημένων μελών των πιστοποιημένων μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) με την επίδειξη της κάρτας αιτούντος άσυλο ή μέλους/ υπαλλήλου ΜΚΟ, και αφετέρου των εργαζόμενων στις δομές από RFID αναγνώστη σε συνδυασμό με αποτύπωμα (two-factor authentication), επομένως μέσω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και δη βιομετρικών δεδομένων.”³¹

Το έργο, συνολικού προϋπολογισμού περί των 8.500.000€ για το σύνολο των δομών της Ελλάδας που χωρίστηκαν σε τρία γεωγραφικά τμήματα. Για τα δύο ανέλαβε την ολοκλήρωσή τους η κοινοπραξία των εταιρειών ESA Security Solutions και ADAPT IT και για το τρίτο η Space Hellas, το Σεπτέμβριο του 2021.

Ως προς το νόμιμο της χρήσης και λειτουργίας τους, κατατέθηκαν αιτήματα προς την ΑΠΔΠΧ προς παροχή ενημέρωσης από την Επιτροπή Πολιτικών Ελευθεριών Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (LIBE Committee), αλλά αιτήματος έρευνας και παροχής γνωμοδότησης από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (i. Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ii. HIAS Ελλάδας, iii. Homo Digitalis, από κοινού με την Δρ. Νιόβη Βάβουλα, Λέκτορα του Queen Mary University of London) αλλά και ερωτήματος της Αντιπροσωπείας της Έπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα στο τέλος του 2021 και τις αρχές του 2022.

Όπως υπογραμμίζει η Homo Digitalis σχολιάζοντας την εκδοθείσα απόφαση (Απόφαση 13/2024), η ΑΠΔΠΧ αναγνώρισε “... τις σημαντικότερες ελλείψεις στις οποίες είχε υποπέσει το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου στο πλαίσιο της εκπόνησης μίας ολοκληρωμένης και συνεκτικής Εκτίμησης Αντικτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων, ενώ καταδεικνύει τις σημαντικές παραβιάσεις του GDPR [General Data Protection Regulation] που εντοπίζονται και αφορούν σε μεγάλο αριθμό υποκειμένων τα οποία έχουν πραγματική δυσχέρεια στη δυνατότητα άσκησης των δικαιωμάτων τους”.³² Για τις ως άνω παραβάσεις μάλιστα, η αρχή επέβαλε πρόστιμο 175.000€ στο ΥΜΑ και διέταξε τη συμμόρφωσή του εντός προθεσμίας 3 (τριών) μηνών από τη λήψη της απόφασης. Το παραπάνω ποσό, αποτελεί το μεγαλύτερο πρόστιμο που έχει δεχθεί ποτέ δημόσιος οργανισμός για τις διατάξεις του GDPR. Παραμένει άγνωστο αν το ΥΜΑ έχει μέχρι σήμερα συμμορφωθεί με τις υποδείξεις της ανεξάρτητης αρχής.

Σε μία πρόσφατη έκθεση της οργάνωσης I Have Rights, που δραστηριοποιείται κυρίως στο νησί της Σάμου, και του δικτύου Border Violence Monitoring Network, τονίζεται ότι επιπροσθέτως στις διάφορες παραβιάσεις σχετικά με τη νομοθεσία προστασίας προσωπικών δεδομένων, που επιφέρει η χρήση των συστημάτων Κένταυρος και Υπερίων, η συστηματική κατάσχεση των κινητών τηλεφώνων των διαμενόντων στις δομές όπως αυτή εντοπίζεται να συμβαίνει στην ΚΕΔ

31 Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. (2024, Απρίλιος). Απόφαση 13/2024. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από https://www.dpa.gr/sites/default/files/2024-04/13_2024%20anonym.pdf

32 Homo Digitalis. (2024, 3 Απριλίου). Μεγάλη Επιτυχία: Η ΑΠΔΠΧ επέβαλε στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου πρόστιμο 175 000 ευρώ για τα συστήματα Κένταυρος και Υπερίων [Δελτίο Τύπου]. Homo Digitalis. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://homodigitalis.gr/posts/132183/>

Σάμου, παραβιάζει έναν μεγάλο αριθμό θεμελιωδών δικαιωμάτων.³³ Μεταξύ αυτών, το δικαίωμα της ιδιωτικότητας (right to privacy), το δικαίωμα στην πληροφόρηση (the right to information), το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια (impact on human dignity), και το δικαίωμα στην ίση μεταχείριση και ενάντια στις διακρίσεις (the right to equality and non-discrimination). Αναφορές για την αδικαιολόγητη κατάσχεση των κινητών τηλεφώνων διαμενόντων στις δομές έχουν αναφερθεί και στη δομή του Μαυροβουνίου στη Λέσβο.³⁴

Από τα δύο συστήματα, Κένταυρος και Υπερίων, μόνο το δεύτερο βρίσκεται σε μερική λειτουργία στο κέντρο του Μαυροβουνίου, αλλά αναμένονται και τα δύο να είναι εγκατεστημένα και έτοιμα προς λειτουργία, αν και όποτε λειτουργήσει το ΚΕΔ της Βάστριας.

Πρόσβαση της κοινωνίας των πολιτών

Αντίβαρο, στους κινδύνους που παραμονεύουν για τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων των διαμενόντων στις δομές αλλά και τη βελτίωση της καθημερινότητάς τους, έχει υπάρξει η δραστηριότητα οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Τυπικές και άτυπες οργανώσεις, πολιτικές και ανθρωπιστικές, διεθνείς και τοπικές, με την παρουσία τους έχουν καταφέρει να καταγράψουν, να καταγγείλουν και να πιέσουν προς τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των εγκλωβισμένων μεταναστών, στον βαθμό που αυτό μπορεί να είναι εφικτό μέσα σε ένα κέντρο κράτησης. Σημαντική επίσης θεωρείται η συνδρομή τους, στην ενημέρωση των διαμενόντων ως προς τα δικαιώματά τους, αλλά και η υποστήριξή τους στην προετοιμασία των αιτημάτων ασύλου που καταθέτουν.

Η παρουσία τους, όμως έχει επανειλημμένα εργαλειοποιηθεί προπαγανδιστικά από αντιδραστικούς κύκλους. Δηλώσεις ακόμα και από κυβερνητικά στελέχη, στοχοποιούν αόριστα τις οργανώσεις ως την “πηγή του κακού”, τροφοδοτώντας ένα δημόσιο διάλογο που σκοπό έχει να αποπροσανατολίσει από τις πραγματικές και ουσιαστικές αιτίες πίσω από το κοινωνικό φαινόμενο της μετανάστευσης και τις επεκτάσεις που αυτό έχει. Οργανώσεις έχουν βρεθεί στο στόχαστρο των δικαστικών αρχών με κατηγορίες ακόμα και για “διευκόλυνση παράνομης εισόδου στη χώρα”, ενώ επιπροσθέτως εισαγγελικές έρευνες συμπεριλαμβάνουν την υποψία για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, κάτι που οδηγεί στο πάγωμα των λογαριασμών των οργανώσεων και την αδρανοποίησή τους.³⁵ Πέρα όμως από τις θεσμικές πιέσεις που δέχονται, οργανώσεις και τα μέλη τους, έχουν υπάρξει θύματα πολύ βίαιων αντιδράσεων από μερίδες των τοπικών πληθυσμών στα μέρη που δραστηριοποιούνται.³⁶

33 I Have Rights, (2025, 25 Ιανουαρίου) *NGOs on Samos uncover a covert operation against asylum seekers and the invasive use of technology in the Samos Closed Controlled Access Centre* [Δελτίο τύπου]. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://ihaverights.eu/samos-border-tech/>

34 Legal Centre Lesbos. (2025, 12 Φεβρουαρίου). *Unlawful confiscation and surveillance of migrants' phones in Lesbos CCAC*. Legal Centre Lesbos. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://legalcentrelesvos.org/2025/02/12/unlawful-confiscation-and-surveillance-of-migrants-phones-in-lesvos-ccac/>

35 Free Humanitarians. (n.d.). *Free Humanitarians* [Facebook page]. Facebook. <https://www.facebook.com/freehumanitarians/>

36 EPT News. (2020, 13 Μαρτίου). *Το χρονικό των πογκρόμ και των επιθέσεων στη Λέσβο*. EPT News [Περιφερειακοί Σταθμοί – Βόρειο Αιγαίο]. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://www.ertnews.gr/perifereiakoi-stathmoi/voreio-aigaio/to-xroniko-ton-pogkrom-kai-ton-epitheσεων-sth-lesvo/>

Από το 2020, με κοινή υπουργική απόφαση, έχει ξεκινήσει τη λειτουργία του το “Μητρώο ΜΚΟ.”³⁷ Σκοπός του μητρώου ήταν “... να μπει μία τάξη στη δραστηριότητα των οργανώσεων,”³⁸ με την επέκταση του ελέγχου τους από τις ελληνικές αρχές. Η πρόσβαση στα κέντρα υποδοχής και φιλοξενίας, επιτρέπεται πλέον μόνο σε όσες οργανώσεις και μέλη τους είναι εγγεγραμμένες στα μητρώα, περιορίζοντας κατά πολύ τον κοινωνικό έλεγχο στη λειτουργία τους και την καταγραφή πιθανών παραβιάσεων των δικαιωμάτων των διαμενόντων-κρατούμενων σε αυτές.

Το σύνολο των παραπάνω πιέσεων προς τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, δεν είναι μέρος απλώς μίας πολιτικής αντιπαράθεσης ή προσπάθειας ελέγχου. Βασικός στόχος είναι ο περιορισμός της παρέμβασής τους, ή ακόμα και ο αποκλεισμός τους που στοχεύει στη συνεχιζόμενη υποτίμηση των μεταναστ(ρι)ών.

Σε αυτό αναμένεται να συμβάλει ακόμα περισσότερο και η γεωγραφική απομόνωση και η δυσκολία πρόσβασης στα νέα ΚΕΔ, σε συνδυασμός με τους υπόλοιπους περιορισμούς που δημιουργούνται από τα ηλεκτρονικά συστήματα ελέγχου (Υπερίων) που εγκαθίστανται στις δομές. Μέτρα που πέρα από τους διαμένοντες στις δομές αφορούν και τους ίδιους τους εργαζόμενους ή επισκέπτες στα κέντρα, και δημιουργούν ένα ακόμα επίπεδο απομόνωσης και έκθεσης των μεταναστ(ρι)ών σε παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων τους.

37 Κοινή Υπουργική Απόφαση 10616/2020, ΦΕΚ Β' 3820/09.09.2020., “Καθορισμός λειτουργίας του “Μητρώου Ελληνικών και Ξένων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ)” και του “Μητρώου Μελών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ)”, που δραστηριοποιούνται σε θέματα διεθνούς προστασίας, μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης εντός της Ελληνικής Επικράτειας”

38 EPT News. (2020, 6 Φεβρουαρίου). *Μητσοτάκης: Θα μπει τάξη στη δραστηριότητα των ΜΚΟ – Τα νησιά θα αποσυμφορηθούν*. EPT News. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://www.ertnews.gr/perifereiakoi-stathmoi/voreio-aigaio/μητσοτάκης-θα-μπει-τάξη-στη-δραστηριό/>

Κίνδυνος πυρκαγιάς

Κεντρικό ζήτημα σχετικό με την κατασκευή και λειτουργία της δομής είναι ο κίνδυνος που ελλοχεύει για την εκδήλωση πυρκαγιάς. Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών για τις Δασικές Πυρκαγιές (EFFIS), εντάσσει τη “Βάστρια” στις περιοχές Υψηλού Κινδύνου.³⁹ Ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα έβαζε καταρχήν σε τεράστιο κίνδυνο τους διαμένοντες και εργαζόμενους στη δομή, αλλά και το ευαίσθητο δασικό οικοσύστημα της περιοχής και του νησιού. Ο παραπάνω κίνδυνος και η κατακόρυφη αύξηση του σε περίπτωση λειτουργίας της δομής, εμφανίζεται μάλιστα και στις υποστηρικτικές μελέτες της ΜΠΕ, παρόλο που δεν αποτελεί μέρος του κυρίως κειμένου. Ακόμα πιο επεξηγηματική για τον κίνδυνο αυτό, είναι η μελέτη του ειδικού εμπειρογνώμονα στον ΟΗΕ για τα δάση και την κλιματική αλλαγή, Μπάμπη Πέτσικου, που επανειλημμένα με άρθρα του στον τύπο και σε γνωματεύσεις προς τα αρμόδια δικαστήρια έχει επισημάνει τον κίνδυνο.⁴⁰

Χάρτης Επικινδυνότητας Εκδήλωσης Μεγαπυρκαγιάς

Η Λέσβος είναι μια από τις περισσότερο απειλούμενες από την ερημοποίηση περιοχές της Ελλάδας. Ήδη από το 1980, η περιοχή έχει κηρυχθεί ως ιδιαίτερα ευαίσθητη στις πυρκαγιές, προβλέποντας μέτρα για την προστασία της.⁴¹ Η προτεινόμενη δομή βρίσκεται στον πυρήνα του σημαντικότερου πευκοδάσους, για το νησί της Λέσβου. Το κύριο είδος που συναντάται είναι της τραχείας πεύκης (*Pinus brutia*), το οποίο αποτελεί τον πιο εύφλεκτο τύπο οικοσυστήματος στη Μεσόγειο.

39 European Forest Fire Information System, <https://forest-fire.emergency.copernicus.eu/about-effis>

40 Πέτσικος Μ. (2023, Δεκέμβριος). *Μπορεί να είναι στη Λέσβο η επόμενη μεγαπυρκαγιά; Στο Νησί.* Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://www.stonisi.gr/post/63573/mporei-na-einai-sth-lesvo-h-epomenh-megapyrkagia/>

41 Προεδρικό Διάταγμα 575/1980, ΦΕΚ Α' 157/09/07/1980, Περί Κηρύξεως ιδιαίτερως ευαίσθητων εις πυρκαϊάς περιοχών δασών και δασικών εκτάσεων ως επικίνδυνων

Το μεγαλύτερο μέρος του δάσους έχει παραμείνει για πολλά χρόνια εκτός διαχειριστικών δράσεων, όπως την πραγματοποίηση υλοτομιών, αραιώσεων και της απαραίτητης απομάκρυνση βιομάζας, με αποτέλεσμα να έχει αυξηθεί η πυκνότητα του και να έχει συσσωρεύσει σημαντικές ποσότητες καύσιμης ύλης. Μάλιστα η Δασική Υπηρεσία του νησιού, έχοντας διαπιστώσει τη συγκεκριμένη απειλή, έχει απευθυνθεί στους 2 Δήμους του νησιού τονίζοντας την αναγκαιότητα εκπόνησης και εφαρμογής σύγχρονων διαχειριστικών σχεδίων. Σύμφωνα με την εγκεκριμένη ΜΠΕ, στην περιοχή ενδιαφέροντος η τελευταία διαχειριστική μελέτη εκπονήθηκε το 2009 μόνο για το νότιο τμήμα του δάσους “Βάστρια”, εγκρίθηκε για την περίοδο 2011-2015 και περιλαμβάνει κυρίως καλλιεργητικές υλοτομίες.

Πρέπει ωστόσο να τονιστεί, ότι από το 2021, υλοποιείται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, πρόγραμμα για την προστασία των δασών, υπό την επωνυμία AntiNero.⁴² Το πολυετές πρόγραμμα, συνολικού προϋπολογισμού 58εκ. ευρώ για τη Λέσβο, αφορά μεταξύ άλλων τη συντήρηση του δασικού οδικού δικτύου, την κατασκευή και συντήρηση αντιπυρικών ζωνών, εγκατάσταση υδατοδεξαμενών εντός δασικών εκτάσεων, διαχείριση καύσιμης ύλης, αλλά και την εκπόνηση σχεδίων αντιπυρικής προστασίας. Ένα πρόγραμμα που όμως με τη σειρά του έχει προκαλέσει αντιδράσεις από φορείς και πολίτες, καθώς μεταξύ άλλων δεν προϋποθέτει περιβαλλοντικές αδειοδοτήσεις για τις παρεμβάσεις του, ακόμα και σε προστατευόμενες περιοχές.⁴³

Υδατοδεξαμενές Προγράμματος AntiNero

Στην ανάλυση κινδύνου που πραγματοποιήθηκε για την υφιστάμενη κατάσταση από τον Μ.Πέτσικο, πριν τη λειτουργία της δομής της Βάστριας, και σύμφωνα και με τις τεχνικές προδιαγραφές που ορίζει το Υπουργείο Περιβάλλοντος, η κατάσταση του πευκοδάσους στην ανατολική Λέσβο παρουσιάζει τη μέγιστη δυνατή ευφλεκτότητα και το μέγιστο δυναμικό καύσης, ενώ ο βαθμός συνέχειας της βλάστησης είναι μεγάλος. Σύμφωνα με αυτό, η απειλή εκδήλωσης πυρκαγιάς θεωρείται υψηλότερη, λαμβάνοντας βαθμολογία 8-9 στην κλίμακα 1-10.

Στην περίπτωση δε λειτουργίας της δομής στη θέση Βάστρια, τα στοιχεία της προηγούμενης ανάλυσης μεταβάλλονται, τόσο ως προς τον παράγοντα “Αιτίες πυρκαγιάς”, όσο και ως προς τις “Απειλούμενες αξίες”. Με την αύξηση στις “Αιτίες πυρκαγιάς” να αυξάνεται παράλληλα και ο κίνδυνος, καθώς λόγω της εμπειρίας από αντίστοιχες δομές που η εκδήλωση έστω και

42 Κουτσαβλή Α. (2025, 10 Ιουνίου). Σε εφαρμογή οι εργασίες του προγράμματος AntiNero. *Εφημερίδα Εμπρός*, Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, από <https://www.emprosnet.gr/e-tv/se-efarmogi-oi-ergasies-tou-programmatos-antinero-vid/>

43 Λιάλιος, Γ. (2025, 12 Ιουνίου). Δάση – Πυρκαγιές: Κόντρα μεταξύ φορέων και ΥΠΕΝ για το Antinero. *Η Καθημερινή*, Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, <https://www.kathimerini.gr/society/reportaz/563659018/dasi-pyrkagies-kontra-metaxy-foreon-kai-ypen-gia-to-antinero/>

μικρών πυρκαγιών είναι πολύ συχνή. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, στα λιγότερο από 7 χρόνια λειτουργίας της δομής τη Μόριας, εκδηλώθηκαν 247 φωτιές.⁴⁴ Στις “Απειλούμενες αξίες”, προστίθενται πέρα από τα εξαιρετικά ευαίσθητα και προστατευόμενα οικοσυστήματα της περιοχής οι τουλάχιστον 5000 έγκλειστοι μετανάστες και 500 εργαζόμενοι. Στην προκειμένη περίπτωση, η απειλή πυρκαγιάς αυξάνεται λαμβάνοντας τη μέγιστη δυνατή τιμή στην κλίμακα επικινδυνότητας, 10/10. Στην περίπτωση αυτή δηλαδή, η απειλή πυρκαγιάς είναι εξαιρετική και υπάρχει πολύ αυξημένη πιθανότητα να εκδηλωθεί μια μεγαπυρκαγιά με πολύ καταστροφικά αποτελέσματα.

Προτεινόμενα μέτρα πυροπροστασίας

Για την αντιμετώπιση του κινδύνου, η το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου και η εταιρεία κατασκευής, έχουν προτείνει σειρά μέτρων, τα οποία όμως επικεντρώνονται στην ανίχνευση και την προσπάθεια αντιμετώπισης μίας τέτοιας πυρκαγιάς.

Η Μελέτη Πυροπροστασίας, η οποία εστιάζει στην αντιμετώπιση μίας πυρκαγιάς εντός της δομής, κατατέθηκε μαζί με την ΜΠΕ. Πέρα από τα διάφορα συστήματα πυρανίχνευσης, και τις θέσεις πυροσβεστικών φωλιών και εξοπλισμού προβλέπεται επίσης η εγκατάσταση ενός πυροσβεστικού κλιμακίου. Για την απαραίτητη παροχή νερού, προβλέπεται η διενέργεια γεώτρησης με δυναμικότητα 26.280m³/έτος εντός του γηπέδου της δομής, και η αποθήκευση σε δεξαμενή στο ανατολικό άκρο της δομής, ωφέλιμου όγκου 150m³. Για την ως άνω γεώτρηση ο φορέας υλοποίησης του έργου, έχει λάβει ήδη έγκριση από της Διεύθυνση Υδάτων Βορείου Αιγαίου.⁴⁵

Η μελέτη “ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗΣ ΘΩΡΑΚΙΣΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΑΣΟΥΣ ΒΑΣΤΡΙΑΣ”, με πολύ μικρές διαφοροποιήσεις από τη μελέτη που συνόδευε την ΜΠΕ, εγκρίθηκε από τη Διεύθυνση Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών τον Δεκέμβριο του 2022. Όμως μία νέα αναθεωρημένη έκδοση της, συνολικού προϋπολογισμού 1.999.529,04€, με πρόσθετες προβλέψεις, θεωρήθηκε και εγκρίθηκε τον Φεβρουάριο του 2024 και περιελάμβανε 6 βασικές παρεμβάσεις:

1. Κατασκευή ψιλής αντιπυρικής ζώνης πλάτους 80,00 μέτρων και μήκους 1.354,94 μέτρων
2. Συντήρηση Στεγασμένων Αντιπυρικών Ζωνών πέντε (6) επιλεγμένων κλάδων εκ των υφιστάμενων δασικών οδών,
3. Δημιουργία Στεγασμένης αντιπυρικής ζώνης ενός (1) νέου προς διάνοιξη κλάδου
4. Κατασκευή ψιλής αντιπυρικής ζώνης πλάτους 40,00 μέτρων και συνολικού εμβαδού 53,3 στρεμμάτων
5. Δασοκομικοί χειρισμοί πρόληψης δασικών πυρκαγιών σε επιλεγμένες επιφάνειες δάσους με συνολικό εμβαδόν 1173,31 στρέμματα

44 Durie, A., & Levy, G. (2025, May 22). *On Greece’s Lesvos, new migrant camp sparks wildfire fears.* *Ekathimerini*. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, <https://www.ekathimerini.com/in-depth/society-in-depth/1270475/on-greeces-lesvos-new-migrant-camp-sparks-wildfire-fears/>

45 Υπ’ αριθμό απόφαση 26838/03.10.2024, Χορήγηση άδειας χρήσης νερού στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου για γεώτρηση, χρήση πυρασφάλειας, στη θέση “Πλατή-Βάστρια”, της κοινότητας Νέων Κυδωνιών, Δημοτικής Ενότητας Λουτρώπολης Θερμής, Δήμου Μυτιλήνης, Διεύθυνση Υδάτων Βορείου Αιγαίου

6. Προμήθεια, μεταφορά, τοποθέτηση και πλήρωση δεκαπέντε (15) προκατασκευασμένων μεταλλικών κυλινδρικών υδατοδεξαμενών βαρέως τύπου χωρητικότητας τουλάχιστον 20 κυβικών μέτρων (m³), σε θέσεις πλησίον του οδικού δικτύου της υπό μελέτη περιοχής,

Παράλληλα όμως, και συνομολογώντας τα ελλείμματα της μελέτης που είχε κατατεθεί και εγκριθεί, προέβλεπε ως προϋπόθεση για την έγκρισή της και κάποιους επιπλέον όρους οι οποίοι κυρίως αφορούν την εξασφάλιση μέτρων για την αποτροπή εκδήλωσης πυρκαγιάς εντός της δομής και επέκτασής της στο παρακείμενο δάσος. Οι όροι αφορούν την κατασκευή και στελέχωση πυροφυλακίων περιμετρικά της δομής, τον τακτικός καθαρισμός της περιοχής από εύφλεκτη βιομάζα, τη διαθεσιμότητα επαρκούς ποσότητας νερού, τη συντήρηση του δικτύου ηλεκτροδότησης, τη διαχείριση των δασικών συμπλεγμάτων της περιοχής, την υλοποίηση των σχετικών όρων που αναφέρονται στην ΑΕΠΟ, τον έλεγχο των μετακινήσεων των διαμενόντων στη δομή, και την κατάρτιση μελέτης και την υλοποίηση της για εγκατάσταση σύγχρονου έξυπνου συστήματος πυρανίχνευσης.

Σημαντική όμως αδυναμία της μελέτης, όπως παρατηρεί ο Μ.Πέτσικος, είναι ότι “...δεν αναλύει, δεν ποσοτικοποιεί και δεν παρουσιάζει τον κίνδυνο πυρκαγιάς. Και επομένως δεν αξιολογεί και κατά πόσο μειώνεται ο κίνδυνος από τα μέτρα που προτείνει. Πώς λοιπόν χωρίς ανάλυση του κινδύνου γνωρίζουμε ότι τα μέτρα είναι τα ενδεδειγμένα, επαρκή και θα είναι αποτελεσματικά;”.⁴⁶ Επίσης, επαναλαμβάνοντας την ανάλυση κινδύνου και συνυπολογίζοντας τα μέτρα που προτείνονται, η απειλή πυρκαγιάς παραμένει στη μέγιστη δυνατή τιμή στην κλίμακα επικινδυνότητας και χαρακτηρίζεται ως ακραίος.⁴⁷

Τον Μάιο του 2025, το υπουργείο προκήρυξε διαγωνισμό για τη “Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος πυρανίχνευσης, σύμφωνα με τη μελέτη, για την έγκαιρη προειδοποίηση δασικής πυρκαγιάς στη δομή που κατασκευάζεται στη δασική περιοχή στη Βάστρια, Λέσβου”, προϋπολογισμού 673.196 ευρώ, συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ. Η προθεσμία υποβολής προσφορών έληγε στις 28 Μαΐου 2025, ενώ η διάρκεια υλοποίησης του έργου ανέρχεται σε τέσσερις μήνες από την ημέρα υπογραφής της σχετικής σύμβασης. Με το συγκεκριμένο σύστημα προβλέπεται η ανίχνευση μιας πυρκαγιάς και η έγκαιρη ειδοποίηση να πραγματοποιείται με τη χρήση καμερών υψηλής ανάλυσης και τη λειτουργία 3 αυτόνομων σταθμών επιτήρησης και εντοπισμού πυρκαγιών στην ευρύτερη περιοχή. Για τη λειτουργία του συστήματος προβλέπεται και η χρήση αλγορίθμων τεχνητής νοημοσύνης.

Οι αντιδράσεις και οι πιέσεις που ασκήθηκαν από τους διάφορους φορείς, ανάγκασαν το υπουργείο, να αναθεωρήσει τις αρχικές ελλιπέστατες μελέτες και μετρά πυροπροστασίας. Στο σύνολό τους όμως αποτελούν μέτρα προκαταστολής και καταστολής ενός τέτοιου ενδεχόμενου, αφού η επιλογή χωροθέτησης της δομής, εντός ενός τόσο ευαίσθητου σημείου βρίσκεται σε αντίθεση με την “αρχή της πρόληψης”, η οποία και αποτελεί μία θεμελιώδη αρχή περιβαλλοντικής προστασίας σε ενωσιακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Ενστάσεις όμως εκφράζονται από τους ειδικούς και για την αποτελεσματικότητα των

46 Petsikos Babis, (2024, 18 Οκτωβρίου). <https://tinyurl.com/3d7ez3xe>

47 Ο.π.

αντιπυρικών ζωνών ως μέσο περιορισμού και καταστολής των πυρκαγιών σε πευκοδάση. Προηγούμενες εμπειρίες έχουν αποδείξει ότι δεν είναι αποτελεσματικές, ιδίως υπό συνθήκες ισχυρών ανέμων. Επομένως, δεν μπορούν σε καμία περίπτωση οι αντιπυρικές ζώνες να αποτελέσουν το κύριο μέτρο αντιπυρικής προστασίας

Ο πρόσθετος όρος που συμπεριλήφθηκε σε μετέπειτα τροποποίηση της ΑΕΠΟ,⁴⁸ ο οποίος κρίνει απαραίτητη την κατασκευή πρόσθετης οδού διαφυγής για τους διαμένοντες και εργαζόμενους στη δομή, πέρα από την οδό πρόσβασης, λόγω του πολύ αυξημένου κινδύνου πυρκαγιάς, κρίνεται σημαντικός και για την εξέλιξη του έργου. Η εν λόγω οδός μέχρι σήμερα δεν έχει χωροθετηθεί.

Αποτελεί ερωτηματικό η χωροθέτησή της, καθώς αναμένεται να έχει με τη σειρά της πρόσθετη περιβαλλοντική επιβάρυνση στα οικοσυστήματα της περιοχής, κάτι που μπορεί να φέρει νέες ενστάσεις και προσφυγές στη δικαιοσύνη από τους φορείς που εναντιώνονται στη λειτουργία της δομής.

Διανοιχθείσες Αντιπυρικές Ζώνες στην Περιοχή της Βάστριας

Περιβαλλοντικές προκλήσεις

Πέρα όμως από τις ενστάσεις που υπάρχουν για πιθανές παραβιάσεις θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων των διαμενόντων στη δομή, και τον τεράστιο κίνδυνο για εκδήλωση πυρκαγιάς, ανησυχίες εκφράζονται και για άλλα επιμέρους ζητήματα, που σχετίζονται κυρίως με το ευαίσθητο και ιδιαίτερο οικοσύστημα της περιοχής.

Πιο συγκεκριμένα, μπορεί η περιοχή χωροθέτησης της δομής μετά και τις διάφορες τροποποιήσεις να βρίσκεται εκτός προστατευόμενων περιοχών NATURA 2000, αλλά βρίσκεται εντός του Καταφυγίου Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) “Άγιος Χαράλαμπος”, και σε άμεση γειτνίαση με τη “Ζώνη Ειδικής Προστασίας -ΖΕΠ” για την ορνιθοπανίδα GR4110011 “Όρος Όλυμπος Λέσβου”. Επίσης, τμήμα του γηπέδου περάτωσης του έργου και του δρόμου πρόσβασης, εμπίπτει σε Περιοχή Ειδική Προστασίας ΠΕΠ1-Δάση, Δασικές και Αναδασωτές Εκτάσεις και Β2, Περιοχές Ελέγχου και Περιορισμού της Δόμησης (ΠΕΠΔ).

Όπως περιγράφηκε παραπάνω, η χωροθέτηση και έναρξη εργασιών του έργου, ξεκίνησε χωρίς την πραγματοποίηση κάποιας Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ή διαβούλευσης με τους τοπικούς φορείς και κατοίκους. Το υπουργείο υποστήριζε ότι το έργο και τα συνοδά σε αυτό έργα, ενέπιπταν εντός των διατάξεων νομοθεσίας που απαιτούσε μόνο την υπαγωγή σε Πρότυπες

48 Υπ’ αριθμό 20588/23-07-2024, Τροποποίηση της Απόφασης 10546/19-04-2023 της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αιγαίου, Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων του Έργου: “Δομή Προσωρινής Φιλοξενίας του αρθρ.8 του Ν.4375/2016, στη θέση “Βάστρια” της Δημοτικής Ενότητας Λουτροπόλεως Θερμής του Δήμου Μυτιλήνης και Δημοτικής Ενότητας Αγ.Παρασκευής του Δήμου Δυτικής Λέσβου, του Ν.Λέσβου, της Περιφέρειας Β.Αιγαίου”, Τμήμα Περιβαλλοντικού και Χωρικού Σχεδιασμού

Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις (ΠΠΔ).⁴⁹ Για την εκκίνηση των εργασιών, ο πρώην Υπουργός Μετανάστευσης, Παναγιώτης Μηταράκης, τον Μάιο του 2021, υπέγραψε την έγκριση της δήλωσης υπαγωγής σε ΠΠΔ⁵⁰ η οποία ανανεώθηκε τον επόμενο χρόνο με νέα απόφαση.⁵¹ Λίγους μήνες νωρίτερα, είχε εγκριθεί και η δήλωση υπαγωγής σε ΠΠΔ, για το δρόμο πρόσβαση που διερχόταν μέσα από δασικές εκτάσεις.⁵²

Η απόφαση Α.1285/2022 του ΣτΕ (βλ. Παραπάνω: Οι δικαστικές μάχες), όμως διευκρίνιζε ότι το έργο ενέπιπτε εντός των διατάξεων που ήταν απαραίτητη η έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων, κάτι που έλαβε υπόψιν του η Ολομέλεια του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, κάνοντας δεκτές τις αιτιάσεις των τοπικών φορέων για ακύρωση του έργου και αναστολή των εργασιών.

Το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, ως φορέας του έργου, κατέθεσε Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, ετεροχρονισμένα πλέον το Νοέμβριο του 2023. Οι αντιδράσεις υπήρξαν σημαντικές καθώς στοιχεία της μελέτης εμφανίζονται αναληθή, και χωρίς καμία διαβούλευση με τους τοπικούς φορείς. Χαρακτηριστικά παραδείγματα, ήταν η εμφάνιση σε χάρτη της δομής εκτός της ΚΑΖ του Αγίου Χαράλαμπου, η επαναφορά του πληθυσμού της δομής σε 5.001 άτομα, παρά την τροποποίηση του Υπουργείου που αναφερόταν πλέον σε δομή για 2.952 άτομα, κατασκευή αντιπυρικής ζώνης η οποία θα καταλαμβάνει έκταση 54,10 στρεμμάτων εντός περιοχής Natura, κ.α.⁵³ Αλγεινές εντυπώσεις όμως προκαλούσαν και τα ποιοτικά κριτήρια της μελέτης σε ότι αφορά τις επιπτώσεις του έργου στον πληθυσμό και την ανθρώπινη υγεία, οι οποίες εμφανίζονταν από ουδέτερες ως θετικές!

Παρά τις προφανείς αδυναμίες της μελέτης αλλά και τις αρνητικές γνωμοδοτήσεις των

49 Κοινή Υπουργική Απόφαση Υπ.αρ. 169905/2013 - ΦΕΚ Β' 2035/22-8-2013, Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις για τα έργα και δραστηριότητες της κατηγορίας Β της 12ης Ομάδας "Ειδικά Έργα και δραστηριότητες" του Παραρτήματος ΧΙΙ της υπ' αριθμ. 1958/2012 (Β' 21) Υπουργικής Απόφασης, όπως τροποποιήθηκε

50 Αρ. Πρωτοκ. 10992/17-05-2021, Έγκριση δήλωσης υπαγωγής και υπαγωγή σε Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις του έργου "Κατασκευή Περιφερειακών Υπηρεσιών, Δομών και Διακριτών χώρων του άρθρου 8 του ν. 4375/2016 στη Νήσο Λέσβο", στη θέση "Βάστρια" (Πλάτη), Δ.Ε. Λουτροπόλεως Θερμής Δήμου Μυτιλήνης και Δ.Ε. Αγ. Παρασκευής, Δήμου Δυτικής Λέσβου, της Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου.

51 Αρ. Πρωτοκ. 416395/16-07-2022, Έγκριση της υπ' αριθμ. 416107/15-7-2022 δήλωσης υπαγωγής και υπαγωγή σε Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις του έργου "Κατασκευή Περιφερειακών Υπηρεσιών, Δομών και Διακριτών χώρων του άρθρου 8 του ν. 4375/2016 στη Νήσο Λέσβο", στη θέση "Βάστρια" (Πλάτη), Δ.Ε. Λουτροπόλεως Θερμής Δήμου Μυτιλήνης και Δ.Ε. Αγ. Παρασκευής, Δήμου Δυτικής Λέσβου, της Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου- Τροποποίηση της υπ' αριθμ. πρωτ. 10992/17-05-2021 απόφασης υπαγωγής σε Π.Π.Δ. Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου.

52 Αρ. Πρωτοκ. 239007/29-04-2022, Έγκριση της υπ' αριθμ. 236189/28-04-2022 δήλωσης υπαγωγής και Υπαγωγή σε Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις του έργου: Δασική Οδοποιία Α' Κατηγορίας οδού πρόσβασης της προσωρινής δομής στη θέση ΠΛΑΤΗ ΒΑΣΤΡΙΑ στη νήσο Λέσβο, ως συνοδό έργο για την "Κατασκευή Περιφερειακών Υπηρεσιών, Δομών και Διακριτών χώρων του άρθρου 8 του ν.4375/2016 στη Νήσο Λέσβο", στη θέση "Βάστρια" (Πλάτη), Δ.Ε. Λουτροπόλεως Θέρμης Δήμου Μυτιλήνης & Δ.Ε. Αγ. Παρασκευής, Δήμου Δυτικής Λέσβου, της Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου, της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου.

53 Παγούδης Γ. (2024, 16 Οκτωβρίου). Παρωδία μελέτης για τη δομή στη Βάστρια. *Εφημερίδα των Συντακτών*. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/375212_parodia-meletis-gia-ti-domi-sti-bastria

τριών τοπικών αυτοδιοικητικών οργάνων αλλά και αρμόδιων υπηρεσιών (π.χ. Διεύθυνσης Περιβάλλοντος & Χωρικού Σχεδιασμού), οι περιβαλλοντικοί όροι (ΑΕΠΟ) εγκρίθηκαν με απόφαση της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αιγαίου, με προβλέψεις για όλα τα στάδια κατασκευής και λειτουργίας της δομής.⁵⁴ Μέχρι σήμερα, έχουν υπάρξει τρεις ακόμα τροποποιήσεις των εγκεκριμένων όρων.⁵⁵

Η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, προσέφυγε κατά της εγκεκριμένης ΑΕΠΟ, καταθέτοντας αίτηση ακύρωσης στο ΣτΕ. Το υπουργείο Μετανάστευσης όμως, στις 02/10/2024, ενημέρωσε το ΣτΕ ότι θα αποσύρει την υπάρχουσα μελέτη και θα προχωρήσει στη σύνταξη νέας Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την κατασκευή δομής με δυνατότητα φιλοξενίας 5.001 ατόμων. Όμως αυτή η ενέργεια θεωρείται ως μία δικονομική υπεκφυγή, ενόψει της εκδίκασης της αίτησης ακύρωσης από το ΣτΕ το επόμενο διάστημα.

54 Αρ. Αποφ. 10546/19-04-2023 της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αιγαίου, Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων του Έργου: “Δομή Προσωρινής Φιλοξενίας του αρθρ.8 του Ν.4375/2016, στη θέση “Βάστρια” της Δημοτικής Ενότητας Λουτροπόλεως Θερμής του Δήμου Μυτιλήνης και Δημοτικής Ενότητας Αγ.Παρασκευής του Δήμου Δυτικής Λέσβου, του Ν.Λέσβου, της Περιφέρειας Β.Αιγαίου” λόγω αλλαγής κατηγορίας από Β σε Α2. Τμήμα Περιβαλλοντικού και Χωρικού Σχεδιασμού

55 Α) Αρ. Αποφ. 15519/02-06-2023, Β) Αρ. Αποφ. 20588/23-07-2024, Γ) Αρ. Αποφ. 25905/24-09-2024

Υπηρεσίες κοινής ωφέλειας

Η διασύνδεση της δομής με τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας (δلد ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτρική διασύνδεση κλπ) αποτελεί από μόνης της μία τεράστια πρόκληση προς της κατασκευή του έργου. Η επιλογή της τοποθεσίας κατασκευής του έργου σε σημείο χωρίς καμία προηγούμενη υποδομή, και οι απαραίτητες επεμβάσεις που πρέπει να πραγματοποιηθούν στο περιβάλλον της περιοχής για τη διασύνδεσή του, έχουν αυξήσει σημαντικά το κόστος κατασκευής του, αλλά και την επιβάρυνση που θα επιφέρει στην περιοχή.

Ύδρευση και πυρόσβεση

Το νησί της Λέσβου αντιμετωπίζει ένα αυξανόμενο πρόβλημα λειψυδρίας. Αυτό είναι αποτέλεσμα αφενός του συνολικότερου προβλήματος που επιφέρει η κλιματική αλλαγή, αφετέρου προβληματικών διαχειριστικών σχεδίων. Να σημειωθεί ότι το μεγαλύτερο ποσοστό χρήσης των υδάτινων πόρων του νησιού κατευθύνεται σε αρδευτικούς σκοπούς. Το πρόβλημα μέσα στο 2025 έχει γιγαντωθεί, λόγω και των χαμηλών βροχοπτώσεων, με αποτέλεσμα, μετά και τη σύμφωνη γνώμη των δύο δήμων του νησιού, τον Απρίλιο του 2025, το νησί να κηρυχθεί σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης για ένα μήνα, έτσι ώστε να παρακαμφθούν γραφειοκρατικές διαδικασίες, με σκοπό την έγκριση απαραίτητων έργων για την εξοικονόμηση και αποθήκευση του διαθέσιμου υδάτινου αποθέματος. Σημαντικό κρίνεται προς αυτή την κατεύθυνση το ήδη εγκεκριμένο και δημοπρατημένο έργο κατασκευής του φράγματος του Τσικνιά στην κεντρική Λέσβο, το οποίο όμως δεν αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί πριν το τέλος του 2028.

Οι ανάγκες της δομής για παροχή νερού διαχωρίζονται στις ποσότητες που προορίζονται για τις ανάγκες πυρόσβεσης, και αυτές για την ύδρευση της δομής.

Για τις ανάγκες πυρόσβεσης, οι ανάγκες θα καλυφθούν μέσω γεώτρησης που θα πραγματοποιηθεί, εντός του γηπέδου της δομής και την αποθήκευση νερού σε υδροδεξαμενές (βλ. Παραπάνω: Προτεινόμενα μέτρα πυροπροστασίας).

Για την ύδρευση όμως, η κατάσταση είναι πιο πολύπλοκη. Μέχρι στιγμής, στα στάδια κατασκευής οι ανάγκες εξυπηρετούνται μέσω υδροφόρων οχημάτων. Κατά τη διάρκεια λειτουργίας της δομής, σύμφωνα με την ΑΕΠΟ, οι συνολικές ανάγκες υδροδότησης ανέρχονται σε 136.875 m³/έτος. Προβληματισμό όμως προκαλεί η πρόβλεψη, που συμπεριλαμβάνεται στις μελέτες του έργου, σε σχέση με τις πραγματικές ανάγκες. Σε αντίθεση με τα όρια που προβλέπει η αρμόδια απόφαση,⁵⁶ και τα προσδιορίζει από 100 έως 200 λίτρα ανά κάτοικο ανά ημέρα, οι μελέτες του έργου, υπολογίζουν την κατανάλωση στη δομή ως 75 λίτρα ανά κάτοικο ανά ημέρα! Η πρόβλεψη αυτή βασίζεται σε διάφορα διαχειριστικά σχέδια εξοικονόμησης ή και επαναχρησιμοποίησης, που πρέπει όμως να τίθενται εν αμφιβόλω.

Για την κάλυψη των αναγκών, ο αρχικός σχεδιασμός του Υπουργείου Μετανάστευσης προέβλεπε τη δημιουργία μονάδας αφαλάτωσης στις ανατολικές ακτές του νησιού. Μάλιστα, για τη δημιουργία της μονάδας, το Υπουργείο προσέφερε ως ανταποδοτικά οφέλη την αγορά ενός

56 Αριθ. Δ11/Φ16/8500/91 (ΦΕΚ Β' 174/26-3-1991) "Προσδιορισμός κατώτατων και ανώτατων ορίων των αναγκών ποσοτήτων για την ορθολογική χρήση νερού στην ύδρευση"

βυτίου μεταφοράς πόσιμου νερού και μια μελέτη για δίκτυα ύδρευσης που θα αφορά τους οικισμούς της περιοχής. Η Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Λέσβου, τον Μάρτιο του 2023, είχε λάβει θετική απόφαση,⁵⁷ η οποία όμως ανακλήθηκε τον Οκτώβριο του 2024, μετά και την αλλαγή της σύνθεσης του διοικητικού της συμβουλίου.

Η ύδρευση της δομής παραμένει ερώτημα, αλλά παραδείγματα από άλλες υπάρχουσες δομές (βλ. ΚΕΔ Σάμου), υποδεικνύουν ότι η δομή θα μπορούσε να ξεκινήσει τη λειτουργία της, με τις ανάγκες να καλύπτονται μέσω χρήση υδροφόρων βυτίων.

Απόβλητα

Για τη διάθεση των υγρών και στερεών αποβλήτων προβλέπονται τα παρακάτω.

Υγρά απόβλητα

Κατά τη διάρκεια κατασκευής για τα υγρά απόβλητα των εργαζομένων προβλεπόταν η χρήση χημικών τουαλετών. Κατά τη λειτουργία όμως της μονάδας, που ο όγκος τους υπολογίζεται περί των 500m³/d, προβλέπεται η κατασκευή και λειτουργία μονάδας βιολογικής επεξεργασίας. Στα διάφορα στάδια λειτουργίας της προβλέπεται ο διαχωρισμός των συστατικών και μετά την προβλεπόμενη επεξεργασία, η επαναχρησιμοποίηση ή απόθεση τους. Η μελέτη που κατατέθηκε μαζί με την ΜΠΕ του έργου, προβλέπει ένα μέρος του νερού να καταλήγει για χρήση ως βιομηχανικό νερό και στα καζανάκια των WC, και το υπόλοιπο να οδηγείται σε υπεδάφιο πεδίο. Να σημειωθεί εδώ, ότι στην εισήγηση για αρνητική γνωμοδότηση της χωροθέτησης και κατασκευής της δομής από τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξικού Σχεδιασμού, υποστηριζόταν ότι λόγω εδαφικών και γεωλογικών συνθηκών, η περιοχή δεν έχει καθόλου απορροφητικότητα κατά τους χειμερινούς μήνες, και τα επεξεργασμένα λύματα θα καταλήγουν στον παρακείμενο χείμαρρο του Αγ.Ιωάννου που βρίσκεται εντός NATURA και KAZ, όπου η ρύπανση απαγορεύεται.

Τα στερεά απόβλητα της διαδικασίας μετά από περαιτέρω επεξεργασία, προβλέπεται να οδηγούνται στο γειτονικό ΧΥΤΑ. Για τις ανάγκες επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων, προβλέπεται η εγκατάσταση των απαιτούμενων μονάδων στο ανατολικό άκρο της δομής, ενώ η αποθήκευση της περίσσειας ύλης της επεξεργασίας θα βρίσκεται κοντά στην είσοδο της δομής στο δυτικό της άκρο.

Όπως και παραπάνω (βλ. Παραπάνω: Ύδρευση και πυρόσβεση), οι υπολογισμοί για τον όγκο των υγρών αποβλήτων που θα προκύπτουν και εμφανίζονται στις μελέτες, είναι αμφισβητήσιμοι.

Στερεά απόβλητα

Τα στερεά απόβλητα που παράγονται κατά τη φάση κατασκευής οφείλονται στο προσωπικό εργοταξίου, στη συσκευασία των υλικών κατασκευής, στα υλικά κατασκευής από τον ηλεκτρομηχανολογικό εξοπλισμό και στα προϊόντα εκσκαφής. Στην ΜΠΕ του έργου, τα

⁵⁷ Αρ. Αποφ. 138/2023, Ενημέρωση Δ.Σ. για το με αριθ. πρωτ. 155697/15-3-23 (Α.Π.3232/16-3-23 ΔΕΥΑΛ) έγγραφο του Υπουργείου Μεταναστευτικής και Ασύλου με θέμα “Εγκατάσταση Μονάδας Αφαλάτωσης για τις ανάγκες υδροδότησης της νέας Δομής Λέσβου στη θέση “Βάστρια”, Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Λέσβου

απόβλητα από τα υλικά κατασκευής υπολογίστηκαν συνολικά σε 2 τόνους, και τα οποία θα οδηγούνταν στο γειτονικό ΧΥΤΑ. Αντίθετα, τα απόβλητα εκσκαφών, κατασκευών και κατεδαφίσεων θα κατευθύνονταν προς επαναχρησιμοποίηση χωρίς να επιβαρύνουν παραπάνω. Δεν είναι πάντως αμελητέα η ποσότητα των αστικών αποβλήτων που υπολογίζονται σε περίπου 1 τόνο/ημέρα κατά τη διάρκεια κατασκευής, αλλά και οι 2 τόνοι ανά έτος, για τα υλικά που θα προέρχονται από τη συντήρηση της δομής.

Προβληματισμό ξανά δημιουργούν, οι προβλέψεις της μελέτης που υπολογίζουν τα αστικά απόβλητα της δομής, σε 3 τόνους/ημέρα. Σε περίπτωση πλήρους λειτουργίας της δομής, με 5001 διαμένοντες και 500 άτομα προσωπικό, η παραπάνω πρόβλεψη είναι κατά πολύ χαμηλότερη από το προβλεπόμενο ευρωπαϊκό μέσο όρο 1,4 κιλά ανά άτομο ανά ημέρα.⁵⁸ Επίσης, η εμπειρία, έχει αποδείξει τη δυσκολία εφαρμογής συστημάτων ανακύκλωσης μέσα στις δομές, οπότε αναμένεται το σύνολο των απορριμμάτων αυτών να οδηγούνται στο μοναδικό ΧΥΤΑ του νησιού. Για την εφαρμογή των παραπάνω διαχειριστικών σχεδίων για τα στερεά απόβλητα κατά τη διάρκεια κατασκευής και λειτουργίας το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου και η κατασκευάστρια εταιρεία ΤΕΡΝΑ, έχουν συνάψει αντιστοίχως συμφωνία και σύμβαση με τη διεύθυνση Καθαριότητας και Ανακύκλωσης του Δήμου Μυτιλήνης (ΔΚΑ 29715/06-09-2022) και την εταιρεία ΑΝΑΚΕΜ Α.Ε.

Αέρια απόβλητα

Σε αντίθεση με τα παραπάνω, δεν προβλέπεται σημαντική επιβάρυνση από αέρια απόβλητα στην περιοχή. Η χωροθέτηση της δομής εντός λεκάνης περιστοιχισμένη από ψηλότερους λόφους, λειτουργεί αποτρεπτικά για την όχληση σε ευρύτερη περιοχή και οι όποιες οχλήσεις προβλέπονται να έχουν κυρίως τοπικό χαρακτήρα. Κατά τη διάρκεια κατασκευής, αναμένεται αύξηση της υπάρχουσας στάθμης θορύβου εξαιτίας της λειτουργίας των μηχανημάτων, εγκαταστάσεων και οχημάτων του εργοταξίου στην άμεση περιοχή του έργου, ενώ κατά τη διάρκεια λειτουργίας η όποια επιβάρυνση θα προέρχεται από την κίνηση των οχημάτων.

Ηλεκτροδότηση

Για την ηλεκτροδότηση της δομής, το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου έλαβε απόφαση για τη σύναψη σύμβασης με την εταιρεία “Διαχειριστής Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας ΑΕ” (ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε.) για τη σύνδεση στο δίκτυο διανομής μέσης τάσης της νέας δομής με κόστος 598.492,82€, συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ.⁵⁹ Η συμφωνία προβλέπει παροχή ισχύος 3700kVA, μέσω υπέργειου δικτύου μέχρι τη διασταύρωση του ΧΥΤΑ Λέσβου, και μέσω υπόγειων καλωδίων που θα φτάνουν μέχρι τη δομή. Παρόλη τη συμφωνία μεταξύ ΥΜΑ και ΔΕΔΔΗΕ, η διασύνδεση της δομής, ενώ δε θεωρείται ως σύνθετο έργο, δεν έχει προχωρήσει. Κάποιες σκαπτικές εργασίες για την υπογειοποίηση των καλωδίων στο τμήμα προς τη δομή,

58 Eurostat. (2025, February 13). *Municipal waste down by second consecutive year*. Publications office of the European Union. <https://ec.europa.eu/eurostat/fr/web/products-eurostat-news/w/ddn-20250213-1>

59 Αρ. Πρωτοκ. 688025/16/11/2022, Απόφαση για σύμβαση υπηρεσιών που ανατίθενται βάσει αποκλειστικού δικαιώματος για κάλυψη δαπάνης σύνδεσης με το δίκτυο ΔΕΔΔΗΕ της Περιφερειακής Υπηρεσίας / Δομής του άρθρου 8 του Ν.4375/2016, στη θέση Πλάτη Βάστρια, Δ.Ε Λουτροπόλεως Θέρμης Δήμου Μυτιλήνης (με αριθμό 5-85400548-01), στα πλαίσια του έργου “Κατασκευή Περιφερειακών Υπηρεσιών, Δομών και διακριτών Χώρων του άρθρου 8 του ν. 4375/2016 στη νήσο Λέσβο και στη νήσο Χίο και την αναβάθμιση της υφιστάμενης δομής στο Φυλάκιο Έβρου”, Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

είχαν ξεκινήσει στα τέλη Μαΐου 2025, αλλά διακόπηκαν προσωρινά αναμένοντας νέα μελέτη διασύνδεσης. Ωστόσο, υπολογίζεται ότι η διασύνδεση θα έχει ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του καλοκαιριού του 2025.

Αρχαιολογικά ευρήματα

Η έκταση που χωροθετήθηκε η δομή, δεν κρίνεται ιδιαίτερου αρχαιολογικού ενδιαφέροντος. Η αρμόδια υπηρεσία, Εφορεία Αρχαιοτήτων Λέσβου (ΕΦ.Α.ΛΕΣ), με την απόφαση 130255/02-04-2021 γνωμοδότησε αρχικά θετικά ως προς αυτή, θέτοντας τους σύνηθες κανόνες για την περίπτωση που ανευρίσκονταν αρχαιολογικά ευρήματα. Κατά τη διάρκεια των εκσκαφών στη θέση αποκαλύφθηκαν δύο παλαιοχριστιανικές βασιλικές με κατάλοιπα τάφων και αρχιτεκτονικά μέλη στον περιβάλλοντα χώρο τους. Σύμφωνα με τους όρους που είχαν τεθεί το ΥΜΑ και η ανάδοχος εταιρεία όφειλαν την περίφραξη του χώρου και την προστασία των ευρημάτων. Ωστόσο, η μη συμπερίληψη της απαραίτητης μελέτης στην κατατεθείσα ΜΠΕ προς έγκριση, οδήγησε την ΕΦ.Α.ΛΕΣ να γνωμοδοτήσει αρνητικά ως προς την έγκριση των Περιβαλλοντικών Όρων, τονίζοντας με τη σειρά της την ετεροχρονισμένη εκπόνηση της μελέτης, και τις σημαντικές αλλοιώσεις που είχαν ήδη διαφανεί στο περιβάλλον της περιοχής από τις εργασίες.⁶⁰

Στη συνέχεια η εταιρεία φέρεται να κατέθεσε μελέτη για την περίφραξη των ευρημάτων επί της οποίας η ΕΦ.Α.ΛΕΣ αποφάσισε θετικά.⁶¹

60 Αρ. Πρωτοκ. 624988-28/12/2022, Διαδικασία διαβούλευσης και συλλογής γνωμοδοτήσεων από συναρμόδιες υπηρεσίες στα πλαίσια της διαδικασίας Έγκρισης περιβαλλοντικών όρων του έργου: “Δομή Προσωρινής Φιλοξενίας του άρθρου 8 του Ν.4375/2016, στη θέση “Βάστρια” της Δημοτικής Ενότητας Λουτροπόλεων Θερμής του Δήμου Μυτιλήνης και Δημοτικής Ενότητας Αγ. Παρασκευής του Δήμου Δυτικής Λέσβου του Ν. Λέσβου της Περιφέρειας Β. Αιγαίου”, Εφορεία Αρχαιοτήτων Λέσβου

61 Αρ. Πρωτοκ. 145089/29-03-2023, Έγκριση της μελέτης περίφραξης των αρχαιοτήτων που εντοπίστηκαν στο πλαίσιο κατασκευής της προσωρινής δομής φιλοξενίας πολιτών τρίτων χωρών στη θέση “Βάστρια”, Δ.Ε. Λουτρόπολης Θερμής, Δήμου Μυτιλήνης, Εφορεία Αρχαιοτήτων Λέσβου

Οι οικονομικές παράμετροι της δομής της Βάστριας

Τα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από την κατασκευή και λειτουργία της Βάστριας είναι μια σημαντική παράμετρος τόσο στις αποφάσεις που λήφθηκαν από τις ελληνικές αρχές, παρά τα σημαντικά μειονεκτήματα και κινδύνους για την περιοχή, όσο και της υποστήριξης της απόφασης αυτής από μερίδα του τοπικού πληθυσμού.

Αδιαμφισβήτητα, το μεταναστευτικό έχει λειτουργήσει ως ένας σοβαρός οικονομικός παράγοντας στη Λέσβο, τουλάχιστον την τελευταία δεκαετία. Η οικονομία που έχει αναπτυχθεί στη διαχείριση του μεταναστευτικού, με κυρίαρχη αυτή του “συνοριακού βιομηχανικού συμπλέγματος”, που αποτελεί έναν τομέα δισεκατομμυρίων ευρώ, κάνει πολλούς να εποφθαλμιούν ένα μερίδιο από τα κέρδη.⁶² Ειδικότερα, στην Ελλάδα που αναμετρούνταν με την οικονομική κρίση, και ακόμα περισσότερο για συνοριακές περιοχές που παρέμεναν απομονωμένες, με μονοδιάστατες οικονομίες και υψηλά ποσοστά ανεργίας, τα δισεκατομμύρια που διοχετεύθηκαν αποτέλεσαν διέξοδο για μεγάλες κοινωνικές ομάδες και πεδίο κερδοσκοπίας για επιχειρηματικά συμφέροντα. Για τη Λέσβο, δεν υπάρχει σαφής ποσοτική αποτύπωση του μεταναστευτικού στην οικονομία. Ωστόσο, αν ληφθούν υπόψη οι άμεσες οικονομικές ροές (δηλαδή εργασία, έργα κατασκευής και συντήρησης των κέντρων κράτησης, τροφοδοσία των κέντρων και συναφών υπηρεσιών κ.λπ.) και οι έμμεσες ροές (π.χ. ενοίκια, κλάδος επισιτισμού, μετακινήσεις κ.λπ) το οικονομικό αποτύπωμα μπορεί να υπολογιστεί σε εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ μέσα σε όλα τα χρόνια.

Μηχάνημα Αυτόματης Ανάληψης στο ΚΕΔ Σάμου

Το έργο κατασκευής της ΚΕΔ Βάστριας, αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη δημόσια ή ιδιωτική δαπάνη στο νησί της Λέσβου, για πολλές δεκαετίες. Μετά το Φράγμα Τσικινιά, με προϋπολογισμό 98 εκ. ευρώ τα έργα του οποίου ξεκίνησαν τον Μάιο του 2025, η κατασκευή της δομής της Βάστριας και των συνοδών έργων, αποτελεί ένα τεράστιο οικονομικά έργο για το νησί της Λέσβου.

Η δημοπράτηση του έργου, που έγινε στις 31 Μαΐου 2020, αφορούσε την κατασκευή δομών στη Λέσβο και τη Χίο, και την αναβάθμιση της δομής στο Φυλάκιο του Έβρου με συνολικό προϋπολογισμό 176.576.000,00€ (συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α.) και έδινε περιθώρια μόλις 14 ημερών για την υποβολή των προτάσεων(!). Όπως αναμενόταν συγκέντρωσε το ενδιαφέρον

62 European Commission. (n.d.). *Financial support from the EU. In Migration management Greece*. Retrieved June 28, 2025, from https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migration-management/migration-management-greece/financial-support-eu_en

πολλών μεγάλων κατασκευαστικών εταιρειών. Ταυτόχρονα όμως, η μη υποδιαίρεση της σύμβασης σε επιμέρους τμήματα και τα κριτήρια επιλογής που τέθηκαν για την επιλογή των διαγωνιζομένων, ουσιαστικά απέκλειαν τη μεγαλύτερη μερίδα κατασκευαστικών εταιρειών στην Ελλάδα, κάτι που προκάλεσε αρχικά και την προσφυγή δύο εξ αυτών. Χαρακτηριστικά η ΕΚΤΕΡ Α.Ε. στην προσφυγή της στην Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (Α.Ε.Π.Π) μεταξύ άλλων αναφέρει:

“...Οι δυσανάλογα και υπέρμετρα επαχθείς όροι οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας που ορίζονται στο άρθρο 22.Γ της διακήρυξης, κατατείνουν να συνιστούν φωτογραφική διάταξη, καθόσον απευθύνονται σε συγκεκριμένο κύκλο αποτελούμενο από τρεις (3) ημεδαπές επιχειρήσεις που είναι οι μόνες που δύνανται να συμμετάσχουν σε αυτόν.”⁶³

Η σύμβαση μεταξύ του ΥΜΑ και της εργολήπτριας εταιρείας ΤΕΡΝΑ Α.Ε., υπεγράφη το Δεκέμβριο του 2021, με τελικό συνολικό προϋπολογισμό 164.068.948,10€ (συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α.).⁶⁴ Για τη δομή της Λέσβου, το αρχικό κόστος χωρίς τον υπολογισμό πρόσθετων ή απρόβλεπτων εξόδων υπολογιζόταν στα 67.865.532,80€! Με πρόσθετες αποφάσεις, έγκρισης ανακεφαλαιωτικών πινάκων εργασιών της αρχικής σύμβασης, το ΥΜΑ έχει τροποποιήσει τον αρχικό προϋπολογισμό ανεβάζοντας το συνολικό κόστος σε πάνω από 80 εκ. ευρώ. Να σημειωθεί ότι το έργο είναι χρηματοδοτούμενο κατά 100% από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του Μηχανισμού Έκτακτης Βοήθειας του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης.

Οι οικονομικές προεκτάσεις του έργου όμως ξεπερνάνε κατά πολύ την περίοδο κατασκευής. Τεράστια αναμένονται να είναι τα κέρδη που θα προκύπτουν κατά τη φάση λειτουργίας της δομής που, με τις δαπάνες να καλύπτονται παράλληλα από την ΕΕ και την Ελλάδα. Χαρακτηριστικότερα παραδείγματα αποτελούν τα συμβόλαια για τη διανομή και τροφοδοσία γευμάτων (Catering), και των υπηρεσιών διαχείρισης των εγκαταστάσεων (Facilities Management) που αφορούν δεκάδες εκατομμύρια ευρώ κάθε χρόνο. Σε αυτά θα πρέπει να προσμετρηθούν, και τα ποσά που αφορούν τα μισθώματα για τους ιδιοκτήτες των γηπέδων, στα οποία κατασκευάζεται η Βάστρια, και φτάνουν τα 740.000 €. Το Μάιο του 2025, το ΥΜΑ, προχώρησε σε απόφαση για απευθείας σύναψης σύμβασης μίσθωσης γεωτεμαχίων συνολικής έκτασης 100 στρεμμάτων, με 13 συνολικά ιδιοκτήτες.⁶⁵ Η σύμβαση προβλέπει τη μίσθωση μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2025, αλλά υπάρχει η δυνατότητα προαίρεσης για ακόμα 5 έτη.

Στα παραπάνω θα πρέπει να συνυπολογιστούν και οι χρηματοδοτήσεις που λαμβάνουν οι

63 Γενικός αριθμός κατάθεσης 1175/8-6-2021, Προδικαστική προσφυγή του οικονομικού φορέα με τον διακριτικό τίτλο “ΕΚΤΕΡ Α.Ε.” ενώπιον της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ)

64 Αρ.Πρωτ. 464675, 17/12/2021, Κατασκευή Περιφερειακών Υπηρεσιών, δομών και διακριτών χώρων του άρθρου 8 του Ν.4375/2016 στη νήσο Λέσβο και στη νήσο Χίο και την αναβάθμιση της υφιστάμενης Δομής στο Φυλάκιο Έβρου”, αξίας Ευρώ 164.068.948,10 συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α. 24%, Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

65 Αρ. Πρωτοκ. 1505/19-05-2021, Απόφαση απευθείας σύναψης σύμβασης μίσθωσης γεωτεμαχίων στη θέση “ΒΑΣΤΡΙΑ”, μεταξύ των διοικητικών ορίων του Δήμου Μυτιλήνης και του Δήμου Δυτικής Λέσβου, της Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου, Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου για την εγκατάσταση Δομής της παρ. 4 του άρθρου 8 του ν. 4375/2016 για τη προσωρινή υποδοχή και φιλοξενία πολιτών τρίτων χωρών ή ανιθαγενών αιτούντων άσυλο, Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) ως ανταποδοτικά οφέλη από το ΥΜΑ, κυρίως μέσω του Ταμείου Αλληλεγγύης.⁶⁶ Πρόσθετες αλλά ακόμα και βασικές ανάγκες των δήμων και κοινοτήτων συχνά καλύπτονται μέσα από τα ποσά που διατίθενται μέσω του Ταμείου αλλά και από έκτακτες επιχορηγήσεις-αποζημιώσεις, καθώς και από τα ενιαία δημοτικά τέλη.

Παράλληλα με τις χρηματοδοτήσεις προς τους ΟΤΑ, χρηματοδοτικά και φοροτεχνικά εργαλεία χρησιμοποιούνται με αποδέκτες τους κατοίκους των νησιών. Η μείωση του ΦΠΑ στα νησιά της “μεταναστευτικής κρίσης”, η “express visa” για τους Τούρκους επισκέπτες, ακόμα και επιδοτούμενα προγράμματα διακοπών προς τις “πληττόμενες επιχειρήσεις” μεταξύ άλλων, δημιουργούν σχέσεις οικονομικής εξάρτησης των τοπικών κοινοτήτων με τις μεταναστευτικές πολιτικές των ελληνικών αρχών. Δεν είναι λίγες οι φορές που η απειλή απόσυρσης των μέτρων αυτών, έχει χρησιμοποιηθεί εκβιαστικά από την ελληνική κυβέρνηση για την απόσπαση συναινέσεων.⁶⁷

Σε σχέση με τη δομή της Βάστριας, το υψηλό κόστος κατασκευής, και η χρηματοδότηση που έλαβε από τα Ευρωπαϊκά Ταμεία, έχει χρησιμοποιηθεί επανειλημμένα από την ελληνική κυβέρνηση ως μοχλός πίεσης στις τοπικές αρχές, για την αποδοχή της δομής. Αρχικά αποτέλεσε την αφορμή, για τον επαναπροσδιορισμό της χωρητικότητας στα 5001 άτομα, μετά την προσωρινή υποχώρηση της κυβέρνησης σε δομή 2952 ατόμων (βλ. Παραπάνω: Οι δικαστικές μάχες). Τον Φεβρουάριο του 2025 ο τότε υπουργός μετανάστευσης και ασύλου Νίκος Παναγιωτόπουλος, σε επίσκεψη του στο νησί της Λέσβου, πρόταξε τη λειτουργία της δομής ως αναγκαστική για να μην υπάρξουν κυρώσεις από τα ευρωπαϊκά όργανα που τη χρηματοδότησαν.⁶⁸ Η αναφορά του αυτή, η οποία εκλήφθηκε ως εκβιαστική, ταυτόχρονα με τη δήλωση για τη λειτουργία δύο παράλληλων δομών στο νησί της Λέσβου, προκάλεσε σημαντικότερες αντιδράσεις, ακόμα και από στελέχη του κυβερνώντος κόμματος, οδηγώντας σε αναδίπλωση.⁶⁹

Πέρα όμως από τη συμμετοχή ντόπιων -και όχι μόνο- εργολάβων για την ολοκλήρωση της κατασκευής της δομής της Βάστριας, ενδιαφέρον παρουσιάζουν καταγγελίες και δημοσιεύματα για την παράνομη συμμετοχή και άλλων “φορέων”. Τον Ιανουάριο του 2022, η Επιτροπή Αγώνα κατά της νέας δομής, κατήγγειλε ότι μηχανήματα του ελληνικού στρατού συμμετείχαν

66 Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2023,9 Φεβρουαρίου). *Μηταράκης: Η Μυτιλήνη επέστρεψε στην κανονικότητα, τα αποτελέσματα στο μεταναστευτικό μιλούν από μόνα τους* [Δελτίο Τύπου]. <https://migration.gov.gr/mitarakis-i-mytilini-epestrepse-stin-kanonikotita-ta-apotelesmata-sto-metanasteytiko-miloy-n-apon-mona-toys/>

67 Taxheaven. (2021, June 23). *Μείωση συντελεστών ΦΠΑ για Λέρο, Λέσβο, Κω, Σάμο και Χίο – Κατατέθηκε η τροπολογία*. Taxheaven. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, <https://www.taxheaven.gr/news/54964/meiws-h-syntelestwn-fpa-gia-lero-lesbo-kw-samo-kai-xio-katateohke-h-tropologia>

68 ERT News. (2025, February 6). *Λέσβος: Τι είπε ο υπουργός Μετανάστευσης για τις δομές σε Μαυροβούνι και Βάστρια – Αντιδράσεις (βίντεο)*. ERT News. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, <https://www.ertnews.gr/perifereiakoi-stathmoi/voreio-aigaio/lesvos-ti-eipe-o-ypourg-os-metanasteysis-gia-tis-domes-se-mayrovouni-kai-vastria-antidraseis-vinteo/>

69 Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2025, 6 Φεβρουαρίου). *Νίκος Παναγιωτόπουλος: “Δεν υπάρχει θέμα παράλληλης λειτουργίας των δύο δομών στη Λέσβο”*, <https://migration.gov.gr/nikos-panagiotopoylos-den-yparchei-thema-parallilis-leitoyrgias-ton-dyo-domon-sti-lesvo/>

παρανόμως στις εργασίες οδοποιίας στην περιοχή της Βάστριας.⁷⁰ Μάλιστα για τη συγκεκριμένη καταγγελία κατατέθηκε κοινοβουλευτική ερώτηση⁷¹ στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, από τον τότε τοπικό βουλευτή του ΣΥΡΙΖΑ, Γιάννη Μπουρνού. Το Υπουργείο απάντησε στην παραπάνω καταγγελία, ότι οι μονάδες στρατού προέβησαν μόνο “...σε εργασίες αμυντικής οργάνωσης, συμπεριλαμβανομένης και της διάνοιξης-συντήρησης επιχειρησιακών δρομολογίων με χρήση μηχανημάτων στην περιοχή ευθύνης της”.⁷²

70 Στο Νησί. (2022, 3 Ιανουαρίου). *Ο στρατός ανοίγει το δρόμο για τη Βάστρια*. Στο Νησί, Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου 2025, <https://www.stonisi.gr/post/22789/o-stratos-anoigei-to-dromo-gia-th-vastria>

71 Βουλή των Ελλήνων. (2022, 7 Ιανουαρίου). *Ο Ελληνικός Στρατός υπεργολάβος οδοποιίας*; [Ερώτηση υπ’ αρ. 2088/07-01-2022]. https://www.hellenicparliament.gr/Koinovouleftikos-Elenchos/Mesa-Koinovouleutikou-Elegxou?pcm_id=35d8d670-03e4-4130-9a0b-ae1900e881ff

72 ο.π.

Παραδείγματα Έργων Χρηματοδοτούμενα από Ταμείο Αλληλεγγύης του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου

Φορέας	Έργο	Προϋπολογισμός
Δήμος Μυτιλήνης	Επισκευή κτιρίου παλαιού Λιμεναρχείου Μυτιλήνης για τη δημιουργία τοπικού κέντρου πληροφόρησης	€548.000,00
Δήμος Μυτιλήνης	Ανακατασκευή δημοτικής οδού Μόριας – Παναγιούδας	€65.000,00
Δήμος Μυτιλήνης	Μελέτη εκσυγχρονισμού και βελτίωσης του αρδευτικού δικτύου Θέρμης	€350.000,00
Δήμος Μυτιλήνης	Ανακατασκευή τμήματος πλακόστρωτου στην πλατεία εκκλησίας Παναγιούδας	€65.000,00
Δήμος Δυτικής Λέσβου	Εργασίες Εξωραϊσμού και Αποκατάστασης κοινόχρηστων χώρων στην Τοπική Κοινότητα Λεπέτυμνου	€65.000,00
Δήμος Δυτικής Λέσβου	Αποκατάσταση και ενίσχυση ηλεκτροφωτισμού οικισμών Δήμου Δυτικής Λέσβου	€65.000,00
Δήμος Δυτικής Λέσβου	Ανάπλαση πάρκου Πέτρας Δήμου Δυτικής Λέσβου	€68.000,00
Αναπτυξιακός Οργανισμός "Μυτιλήνη Α.Ε" - Μυτιλήνη Μονοπρόσωπη Α.Ε.	Προμήθεια εξοπλισμού πρόληψης φυσικών καταστροφών, πυροπροστασίας και προστασίας του περιβάλλοντος	€80.000,00
Δήμος Μυτιλήνης	Τσιμεντόστρωση δρόμου πέριξ του χώρου ταφής μεταναστών – προσφύγων	€55.000,00
Δήμος Δυτικής Λέσβου	Διαμόρφωση χώρου στάθμευσης στη Μήθυμνα	€395.000,00
Δήμος Δυτικής Λέσβου	Επισκευή υφιστάμενου κτηρίου στην Πελόπη	€320.000,00
Δήμος Δυτικής Λέσβου	Ανακατασκευή του γηπέδου 5*5 στη Σκάλα Συκαμινέας	€94.500,00
Δήμος Δυτικής Λέσβου	Προμήθεια υλικών για τις ανάγκες του Δήμου Δυτικής Λέσβου	€540.000,00
Αναπτυξιακός Οργανισμός "Μυτιλήνη Α.Ε" - Μυτιλήνη Μονοπρόσωπη Α.Ε.	Αναβάθμιση Ηλεκτρομηχανολογικών (Η/Μ) εγκαταστάσεων και δικτύου πυρόσβεσης στις παιδικές εξοχές - Κατασκηνώσεις Νεάπολης	€60.000,00
Αναπτυξιακός Οργανισμός "Μυτιλήνη Α.Ε" - Μυτιλήνη Μονοπρόσωπη Α.Ε.	Προμήθεια εξοπλισμού πρόληψης φυσικών καταστροφών, πυροπροστασίας και προστασίας του περιβάλλοντος	€46.000,00
Δήμος Μυτιλήνης	Ηλεκτροφωτισμός αγοράς δημοτικής κοινότητας Μόριας	€70.000,00
Δήμος Μυτιλήνης	Αποκατάσταση - καθαρισμός χώρου πρώην ΚΥΤ Μόριας	€550.000,00
Αναπτυξιακός Οργανισμός "Μυτιλήνη Α.Ε" - Μυτιλήνη Μονοπρόσωπη Α.Ε.	Ελεύθερη Πρόσβαση στο διαδίκτυο - Free Wi-Fi	€70.000,00
Αναπτυξιακός Οργανισμός "Μυτιλήνη Α.Ε" - Μυτιλήνη Μονοπρόσωπη Α.Ε.	Αποκατάσταση φθορών πρόσβασης σε γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις - Αγροτικής οδοποιίας των κοινοτήτων Μόριας, Παναγιούδας και Αφάλωνα	€594.000,00
Αναπτυξιακός Οργανισμός "Μυτιλήνη Α.Ε" - Μυτιλήνη Μονοπρόσωπη Α.Ε.	Στρατηγικό σχέδιο marketing για την ανάδειξη του Δήμου Μυτιλήνης ως τουριστικού προορισμού	€245.700,00
Αναπτυξιακός Οργανισμός "Μυτιλήνη Α.Ε" - Μυτιλήνη Μονοπρόσωπη Α.Ε.	Αποπεράτωση - Ασφαλτόστρωση Δρόμου προς ΧΥΤΑ Λέσβου	€2.400.000,00
Δήμος Δυτικής Λέσβου	Αναβάθμιση αθλητικών εγκαταστάσεων (γηπέδων καλαθοσφαίρισης) του Δήμου Δυτικής Λέσβου	€600.000,00
Δήμος Δυτικής Λέσβου	α) Τμηματική αποκατάσταση οδού Σκάλας Συκαμινέας – Μηθύμνας, β) Αποκατάσταση και ενίσχυση ηλεκτροφωτισμού οικισμών ΒΑ Λέσβου γ) Επισκευή Δημοτικού κτιρίου δ) κατασκευή γηπέδου Λεπετύμνου	€280.000,00
Αναπτυξιακός Οργανισμός "Μυτιλήνη Α.Ε" - Μυτιλήνη Μονοπρόσωπη Α.Ε.	Αναβάθμιση και αξιοποίηση της Δημοτικής έκτασης με την ονομασία ΚΑΡΑ ΤΕΡΕ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	€2.800.000,00
Δήμος Μυτιλήνης	Ανακατασκευή Πλακόστρωτου στη Μόρια	€195.000,00
Δήμος Μυτιλήνης	Ασφαλτόστρωση Δημοτικής Οδού που συνδέει τον οικισμό Παμφίλων με τον οικισμό της Παναγιούδας	€145.000,00
Δήμος Μυτιλήνης	Επισκευή υφιστάμενου γηπέδου 8*8 Π.Σαλταμάρα	€85.000,00
Δήμος Μυτιλήνης	Διαμόρφωση πάρκου αναψυχής στον οικισμό Σκάλας Μυστεγνών	€600.000,00
Δήμος Μυτιλήνης	Επισκευή και Διαμόρφωση χώρου στάθμευσης στον οικισμό Αφάλωνα	€260.000,00
Δήμος Μυτιλήνης	Κατασκευή γηπέδου 5*5 στην Παναγιούδα	€155.000,00

Παραδείγματα Έργων Χρηματοδοτούμενα από Ταμείο Αλληλεγγύης του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου

Συμπεράσματα

Μετά την καταστροφή του καμπ της Μόριας -παγκόσμιου συμβόλου της αποτυχίας της Ευρώπης στη διαχείριση της μετανάστευσης- η ελληνική κυβέρνηση, με οικονομική και πολιτική στήριξη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, υιοθέτησε ένα νέο μοντέλο που δίνει προτεραιότητα στην απομόνωση αντί της ορατότητας, στον περιορισμό αντί της τυχειότητας και στην αλγοριθμική επιτήρηση αντί της δημόσιας λογοδοσίας. Ο στόχος δεν ήταν ποτέ η βελτίωση των ζώων των μεταναστών, αλλά η απομάκρυνσή τους από τον δημόσιο χώρο, ενώ η μεταναστευτική διαχείριση μετατρέπεται σε μια κλειστή, τεχνολογικοποιημένη και αόρατη διαδικασία.

Η δομή στη Βάστρια αντανakλά ακριβώς αυτή τη λογική. Από την αρχή, σχεδιάστηκε ως μια εγκατάσταση που θα συγκεντρώνει όλα τα στάδια της διαδικασίας ασύλου και απέλασης σε ένα μόνο μέρος — απομακρυσμένο από τα αστικά κέντρα, αποσυνδεδεμένο από τοπικά δίκτυα και με αυστηρά περιορισμένη πρόσβαση και μετακίνηση. Δεν πρόκειται για έναν μεταβατικό χώρο υποδοχής και σύντομης διαμονής. Αντίθετα, έχει σχεδιαστεί ως τόπος παρατεταμένου εγκλεισμού, με δυνατότητα φιλοξενίας έως και 5.000 ανθρώπων -συμπεριλαμβανομένων οικογενειών, ασυνόδευτων ανηλίκων και ιδιαίτερα ευάλωτων αιτούντων- που θα κρατούνται επί μήνες εν αναμονή διοικητικών αποφάσεων ή απέλασης.

Αυτό το μοντέλο δε λειτουργεί σε θεσμικό κενό. Συνδέεται στενά με το νέο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, που υιοθετήθηκε το 2024 και προωθεί τη γενικευμένη εφαρμογή των “διαδικασιών στα σύνορα” για συγκεκριμένες κατηγορίες αιτούντων άσυλο. Η λογική του Συμφώνου, που προβλέπεται να τεθεί σε εφαρμογή το 2026, εδαφικοποιείται σε εγκαταστάσεις όπως η Βάστρια και εμπεριέχει: την επιτάχυνση των αποφάσεων για το άσυλο, τη συγκέντρωση των γραφειοκρατικών λειτουργιών, την ελαχιστοποίηση των διαδικαστικών εγγυήσεων και την εξασφάλιση της ταχείας απέλασης των αιτούντων που απορρίπτονται. Ο εγκλεισμός ανθρώπων που δεν έχουν διαπράξει έγκλημα παύει να αποτελεί εξαίρεση· γίνεται η οργανωτική αρχή ολόκληρου του συστήματος.

Παράλληλα, το έργο προχώρησε μέσω μιας στρατηγικής δημιουργίας συνεχών τετελεσμένων. Σε διάστημα τεσσάρων ετών, το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου προώθησε την κατασκευή μέσω διαδοχικών νομοθετικών τροποποιήσεων και τεχνικών ανασχεδιασμών, παρακάμπτοντας αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, αγνοώντας περιβαλλοντικούς κανονισμούς και αποφεύγοντας τη διαβούλευση με τις τοπικές αρχές. Κάθε φορά που το έργο προσέκρουε σε κάποια απαγόρευση ή κανονισμό, η περιγραφή του έργου προσαρμοζόταν σε ένα νέο πρόχειρο νομικό πλαίσιο, παρακάμπτοντάς τους. Η κατασκευή δε σταμάτησε ποτέ. Αυτή η προσέγγιση έχει υπονομεύσει συνειδητά τους θεσμικούς ελέγχους και έχει απενεργοποιήσει μηχανισμούς εποπτείας που, σε ένα κράτος δικαίου, θα έπρεπε να λειτουργούν αυτομόνητα.

Η συνεχόμενη δημιουργία τετελεσμένων γεγονότων εντείνει τους φόβους πολλών τοπικών φορέων πως μπορεί να οργανωθεί μια τεχνητή “έκτακτη ανάγκη” ώστε να δικαιολογηθεί η άμεση ενεργοποίηση της νέας ΚΕΔ. Τέτοιου είδους τεχνητές “κρίσεις” έχουν χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν στη Λέσβο σε άλλα νησιά του Αιγαίου, ως μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής πίεσης προς τις τοπικές κοινωνίες για να αποδεχθούν εγκαταστάσεις που αρχικά απέρριπταν.

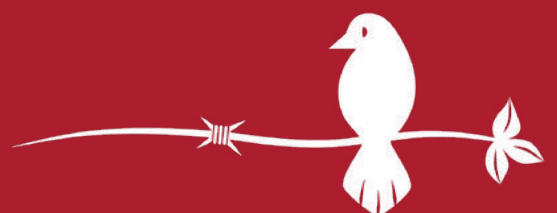
Τη στιγμή που γράφεται το παρόν, η εγκατάσταση είναι σχεδόν ολοκληρωμένη. Ωστόσο, η λειτουργία της εξαρτάται ακόμη από τρία κρίσιμα στοιχεία: την ηλεκτροδότηση, την ολοκλήρωση της περιμετρικής περίφραξης και τη διάνοιξη οδού διαφυγής σε περίπτωση πυρκαγιάς. Το τελευταίο είναι ιδιαίτερης σημασίας. Η δομή βρίσκεται στην καρδιά ενός πευκοδάσους, που θεωρείται από τα πιο ριψοκίνδυνα οικοσυστήματα της ανατολικής Μεσογείου, για την εκδήλωση μεγαπυρκαγιάς και δε διαθέτει καμία εναλλακτική διαφυγή σε περίπτωση πυρκαγιάς, γεγονός που συνιστά άμεσο κίνδυνο για τη ζωή χιλιάδων ανθρώπων. Αν και η οδός αυτή περιλαμβάνεται ρητά στην τελευταία τροποποίηση των περιβαλλοντικών όρων, η τελική της χάραξη δεν έχει ακόμη καθοριστεί. Έτσι, η δομή παραμένει χωρίς λειτουργική έξοδο κινδύνου σε μια περιοχή όπου οι πυρκαγιές δεν είναι απλώς πιθανές, αλλά στατιστικά επαναλαμβανόμενες.

Η επιμονή της κυβέρνησης να ολοκληρώσει το έργο στηρίζεται σε δύο πυλώνες: αφενός στις συμβατικές της υποχρεώσεις απέναντι στους ευρωπαϊκούς θεσμούς, οι οποίοι χρηματοδοτούν εξ ολοκλήρου το κέντρο· αφετέρου στις οικονομικές και πολιτικές προεκτάσεις που συνυφαίνονται με τη λειτουργία των δομών κράτησης και ελέγχου των μεταναστών. Ωστόσο, τοπικά το πολιτικό κόστος της λειτουργίας της Βάστριας παραμένει υψηλό. Η τελική απόφαση πρέπει να σταθμίσει όχι μόνο την τεχνική εφικτότητα του έργου, αλλά και τις θεσμικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές του συνέπειες.

Αυτό που διακυβεύεται τελικά δεν είναι απλώς η έναρξη λειτουργίας μιας ακόμα δομής. Η ΚΕΔ Βάστριας σηματοδοτεί την εδραίωση ενός μοντέλου μεταναστευτικής διαχείρισης που βασίζεται στην αορατότητα, την απομόνωση και τη μακρόχρονη στέρηση της ελευθερίας. Ενός μοντέλου που επαναπροσδιορίζει τα σύνορα όχι μόνο ως σημεία διέλευσης, αλλά και ως χώρους εγκλεισμού. Η ανάπτυξή του και η ενδεχόμενη λειτουργία του δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται απλώς ως ζητήματα διοικητικής μηχανικής ή χωροταξικού σχεδιασμού. Πρέπει να ιδωθούν ως μέρος μιας ευρύτερης μεταβολής του συνοριακού καθεστώτος — όπου η εξαίρεση γίνεται κανόνας και τα δικαιώματα μετατρέπονται σε προνόμια, με περιορισμένη και υπό προϋποθέσεις, πρόσβαση.

Σε αυτό το πλαίσιο, το σύνορο παύει να είναι γεωγραφική γραμμή. Μετατρέπεται σε τεχνολογία εγκλεισμού. Και η Βάστρια, σε ένα από τα πιο προηγμένα εργαστήριά του.

Για το μετασχηματισμό της βίας και κάθε μορφής καταπίεσης μέσω της αλληλεγγύης

community peacemaker teams
AEGEAN MIGRANT SOLIDARITY